

**URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO**

**Ramowy program ochrony ofiar
przemocy w rodzinie**

(Wersja z dnia 17.08.2012 r.)

Opole, sierpień 2012

Opracowanie:

Barbara Leszczyńska

Przewodnicząca Zespołu Interdyscyplinarnego w Opolu

Kierownik Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Opolu

Spis treści

Wprowadzenie	4
I. Skala problemu przemocy w rodzinie na Opolszczyźnie	8
1. Analiza SWOT zjawiska przemocy w rodzinie na Opolszczyźnie	10
2. Zasoby	12
II. Pojęcie przemocy w rodzinie	16
1. Przemoc a konflikt	17
2. Rodzaje i formy przemocy	19
3. Mity o przemocy – a więc co nas ogranicza w pomaganiu?	20
4. Cykle przemocy	20
5. Psychologiczne skutki doznawania przemocy u kobiet i dzieci	21
III. Aspekty prawne przeciwdziałania przemocy w rodzinie	25
1. Przemoc w rodzinie w prawie międzynarodowym i wspólnotowym	25
2. Zjawisko przemocy w rodzinie w ujęciu prawa krajowego	26
2.1. Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.	26
2.2. Przepisy prawa karnego	27
2.3. Przepisy prawa cywilnego	29
2.4. Przepisy prawa administracyjnego w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	29
IV. Przeciwdziałania przemocy w rodzinie	31
1. Zadania organów administracji rządowej i samorządowej	31
2. Zadania gminy	31
V. Zadania instytucji i służb społecznych w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	34
1. Współpraca służb i instytucji	34
2. Policja	35
3. Prokuratura	37
4. Pomoc społeczna	37
5. Służba zdrowia	38
6. Organizacje pozarządowe	39
VI. Procedura „Niebieskie Karty”. Podstawowe narzędzie w pracy z rodziną z problemem przemocy w rodzinie	40
VII. JAK POMAGAĆ?... czyli co robić kiedy zetkniemy się z rodziną dotkniętą problemem przemocy?	42
Zakończenie	52

Wprowadzenie

Opolski Ramowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie to dokument, którego zadaniem jest wprowadzenie w życie działań mających na celu udzielanie pomocy ofiarom przemocy rodzinie oraz zwrócenie uwagi społeczności lokalnej na zjawisko przemocy w rodzinie. Ma być swoistym przewodnikiem, inspiracją do tworzenia modelu pomagania specyficznego dla danej społeczności. Praktyka pokazuje, że gmina większa ma o wiele więcej zasobów niż gmina mała, jednakże w odniesieniu do zasobów całego województwa każda z tych społeczności może wypracować swoistą ścieżkę postępowania wobec zjawiska przemocy i profesjonalnie pomagać mieszkańcom posiłkując się placówkami specjalistycznymi o szerszym zasięgu działania.

Program wyznacza główne kierunki działania Zespołów Interdyscyplinarnych ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie działających obecnie w każdej gminie Opolszczyzny w celu skutecznego reagowania na to zjawisko.

Jest on konsekwencją zapisu art. 6 ust. 6 pkt 2 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, zgodnie z którym zadaniem własnym samorządu województwa jest „opracowywanie programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie”.

Zasadniczym celem programu, do osiągnięcia którego ma przyczynić się realizacja zadań zaplanowanych w niniejszym programie, jest ograniczenie skali problemu i minimalizowanie skutków przemocy w rodzinie w naszym województwie. Program, opracowany jest przez praktyka-przedstawicielkę instytucji realizującej zadania powiatu wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy tj. kierownika Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla ofiar Przemocy w Rodzinie w Opolu a równocześnie realizującej zdania gminy wynikające z tej ustawy - będącą Przewodniczącą Zespołu Interdyscyplinarnego w Opolu. Program powstał w oparciu o zebrane doświadczenia w toku pracy zarówno z ofiarami przemocy jak i sprawcami przemocy a także w oparciu o doświadczenia współpracy z instytucjami zobligowanymi ustawowo do realizacji zadań zawartych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Opisuje strategię postępowania wobec problemu przemocy w rodzinie. W programie ujęto praktyczne wskazówki do konkretnej pracy z klientem.

Doświadczenie w pracy zarówno z osobami doświadczającymi przemocy jak i ze sprawcami przemocy a także z przedstawicielami różnych służb zobligowanych do realizowania zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie m.in. z procedurą

Niebieskiej Karty, pokazują, że najważniejsze w prawidłowym wykonywaniu w/w zadań są: wiedza na temat przemocy oraz wola pomagania. Wiedza o przemoc i jej skutkach pozwala na postawienie właściwej diagnozy rodziny, a zatem wykluczenie spraw nie podlegających rozpatrywaniu w trybie procedury Niebieskiej Karty. Odróżnienie przemocy w rodzinie od konfliktu na etapie rozpoznawania sytuacji rodziny pozwoli na uniknięcie bezpodstawnego zakładania Niebieskiej Karty.

W części opisowej programu zawarto więc podstawowe informacje na temat zjawiska przemocy w rodzinie, istotne głównie ze względu na konieczność stawiania właściwej diagnozy oraz dla planowania działań w zakresie zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie. Program zawiera również międzynarodowe i krajowe zapisy aktów prawnych odnoszących się do problemu przemocy w rodzinie. Jest to ważne ze względu na obecne otwarcie granic, szeroką migrację zarobkową a także coraz częściej spotykane, a w każdym razie diagnozowane nie tylko na Opolszczyźnie zjawisko euro sieroctwa- formy przemocy w rodzinie polegającej na zaniedbaniu.

Cele Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Cel ogólny programu:

- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy dla rodzin, w których stosowana jest przemoc.

Cele pośredni:

- zmiana postaw mieszkańców wobec przemocy w rodzinie,
- wzrost liczby przeszkolonych osób przygotowanych do pomagania rodzinom z problemem przemocy,
- wzrost liczby placówek udzielających pomocy w środowisku lokalnym,
- spadek liczby rodzin, w których interwencje podejmowane są wielokrotnie.

Poprzez realizację w/w celów Programu zakłada się:

- zmianę pojmowania przez społeczeństwo zjawiska przemocy w rodzinie,
- promowanie wartości rodzinnych,
- edukację dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie skutków stosowania przemocy w rodzinie,
- promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy.

Celem Programu jest również:

- zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie w danej gminie,

- zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy,
- zwiększenie pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Cele ogólne powinny być realizowane przez:

- budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy,
- diagnozowanie zjawiska przemocy na terenie gminy lub powiatu,
- podnoszenie kompetencji służb i instytucji w zakresie przemocy w rodzinie,
- skuteczne udzielanie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie,
- oddziaływania na sprawców przemocy w rodzinie.

Szerokie ujęcie zapobiegania przemocy w rodzinie wyznacza cztery podstawowe nurty działań kierowanych do różnych grup odbiorców:

- działania uprzedzające: diagnozujące, informacyjne, edukacyjne, kierowane do ogółu społeczeństwa, a także do osób pracujących z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie;
- działania interwencyjne: opiekuńcze i terapeutyczne, kierowane do ofiar przemocy w rodzinie oraz pouczające i izolujące, kierowane do sprawców przemocy w rodzinie;
- działania wspierające: psychologiczne, pedagogiczne, terapeutyczne i inne, kierowane do ofiar przemocy w rodzinie;
- działania korekcyjno-edukacyjne kierowane do sprawców przemocy w rodzinie.

Najczęściej identyfikowanymi ofiarami przemocy w rodzinie są kobiety i dzieci. Jednakże doświadczenie w pracy w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie pokazuje, że przemoc rodzinna dotyczy także często mężczyzn, osób starszych i niepełnosprawnych. Zmniejszenie rozmiarów przemocy w opolskich rodzinach i pomaganie ofiarom jest nadrzędnym celem, który powinien łączyć działania sektora publicznego i organizacji pozarządowych.

Program skierowany jest do:

1. Ofiar przemocy w rodzinie, w tym:

- dzieci,
- współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych,
- osób starszych,
- osób niepełnosprawnych;

2. Sprawców przemocy w rodzinie.

3. Świadców przemocy w rodzinie.

Realizatorami programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie są:

- organy administracji rządowej przy wsparciu państwowych jednostek organizacyjnych realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- jednostki samorządu terytorialnego przy współpracy organizacji pozarządowych oraz kościołów i związków wyznaniowych.

I. Skala problemu przemocy w rodzinie na Opolszczyźnie

Przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do zdiagnozowania. To rozmiary i szkodliwość zjawisk związanych z przemocą w rodzinie wskazują, że jest to jeden ze szczególnie ważnych problemów społecznych w Polsce. W oparciu o diagnozę problemu przemocy w rodzinie na Opolszczyźnie wykonaną przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, a także Raport o przemocy Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego w Opolu oraz o informacje z Policji, Prokuratury, Sądu Rejonowego w Opolu oraz innych instytucji (w tym SOW-ów) opisujących skalę zjawiska, zasoby instytucjonalne oraz stan realizacji zadań ustawowych, związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, można wyciągnąć niestety wnioski, iż w województwie opolskim przemoc w rodzinie jest zjawiskiem występującym na skalę podobną do innych społeczności naszego kraju. W tabeli występowania zjawiska przemocy w różnych formach wśród pozostałych województw plasujemy się dokładnie w jej środku. Jednakże niepokojące jest to, że dane dotyczące ilości zdiagnozowanych aktów przemocy pokazują, że liczba zidentyfikowanych zdarzeń rośnie. Nie oznacza to bynajmniej, iż samej przemocy w rodzinie przybywa - może to oznaczać, że wykrywalność przestępstw związanych z przemocą w rodzinie wzrasta. Natomiast wręcz odwrotnie proporcjonalnie do wykrytych zjawisk przemocy w rodzinie, liczba skazanych z art.207 KK znacznie zmalała - co również może niepokoić, a jednocześnie demotywowować zarówno ofiary przemocy jak i osoby pomagające im do podejmowania działań w kierunku poprawy sytuacji rodziny oraz w kierunku ukarania sprawcy¹.

Do ochrony rodzin przed przemocą szczególnie jest zobowiązana gmina, i to przedstawiciele samorządów gminnych powinni dążyć do tego, aby na ich terenie powstał skoordynowany system przeciwdziałania przemocy w rodzinie oparty na profesjonalnych, interdyscyplinarnych działaniach. Zgodnie z obowiązującymi przepisami w każdej gminie istnieje Zespół Interdyscyplinarny, do którego trafiają Niebieskie Karty dokumentujące istnienie przemocy w rodzinie.

¹ Pełna diagnoza problematyki przemocy w rodzinie na Opolszczyźnie, szczegółowe dane dotyczące realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, zasobów instytucjonalnych - dostępne są na stronach internetowych Urzędu Wojewódzkiego w Opolu, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu, Komendy Wojewódzkiej Policji w Opolu oraz w sprawozdaniach każdej jednostki Pomocy Społecznej i organizacji pozarządowych zajmujących się wykonywaniem zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Każda gmina zatem posiada informacje o liczbie zgłoszonych, ujawnionych aktów przemocy w rodzinie oraz podjętych działań w w/w sprawach. To właśnie te dane powinny być wskazówką co można zrobić dla rodzin dotkniętych przemocą w oparciu o zasoby gminy, wykorzystanie zasobów powiatu, a także jakie działania podjąć żeby skutecznie przeciwdziałać przemocy w rodzinach na terenie danej gminy.

Na podstawie analizy materiałów zgromadzonych w procesie diagnozy problemu przemocy domowej w danej gminie lub powiecie to decydenci, przedstawiciele służb społecznych, osoby odpowiedzialne za realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie powinny wyznaczyć cele i zadania programu gminnego lub powiatowego, sformułować je na poziomie ogólnym, umożliwiającym ich rozwinięcie i uszczegółowienie, adekwatnie do dominujących w środowisku lokalnym potrzeb a następnie opracować listę priorytetowych potrzeb i kierunków działań. Realizację zadań ujętych w programie należy zaplanować do wykonywania w formie ciągłej, wskazać również potencjalne źródła finansowania zwłaszcza zadań o charakterze informacyjnym i propagującym przeciwdziałanie przemocy na terenie danej społeczności. Wprowadzenie procedury „Niebieskie Karty” jest ważnym narzędziem, które można wykorzystać do tworzenia profesjonalnych systemów przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym.

Jednym z pierwszych zadań współpracujących ze sobą służb na terenie danej gminy lub powiatu powinno być propagowanie wiedzy na temat samej przemocy oraz sposobów radzenia sobie z nią, a także uwrażliwienie społeczeństwa zwłaszcza na dzieci krzywdzone oraz wyczulenie sąsiadów na krzywdę słyszaną za ścianą. Służyć temu powinny zarówno lokalne kampanie informacyjne, konferencje, akcje plakatowe, happeningi, różnego rodzaju konkursy lub koncerty zawierające treści propagujące życie bez przemocy oraz informacje na temat placówek zajmujących się pomaganiem ofiarom przemocy, a także realizujących programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy bądź osób nie radzących sobie z agresją. Informatory zawierające wykaz takich instytucji powinny być dostępne dla mieszkańców w różnych instytucjach użyteczności publicznej. Jednocześnie w ramach prewencji, placówki oświatowe, świetlice terapeutyczne, socjoterapeutyczne przy wykorzystaniu zasobów ludzkich, wysoko wyszkolonych pracowników specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, ośrodków interwencji kryzysowych, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz organizacji pozarządowych powinny realizować programy profilaktyczne dla dzieci, młodzieży oraz rodziców np. Niebieską Godzinę, Trening Zastępowania Agresji.

1. Analiza SWOT zjawiska przemocy w rodzinie na Opolszczyźnie

Diagnoza problemu przemocy w rodzinie na Opolszczyźnie umożliwia sporządzenie analizy SWOT, która określa atuty i mankamenty analizowanego problemu oraz ukazuje bariery i utrudnienia w przeciwdziałaniu przemocy. Analiza SWOT pokazuje również szanse, które odpowiednio wykorzystane mogą osłabić wszystko, co stanowi bariery i przeszkody w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Słabe strony	Mocne strony
1. Zjawisko przemocy silnie zakorzenione w obyczajowości oraz utrwalone i podtrzymywane poprzez mity i stereotypy.2. Zjawisko nierozpoznawalne, „nie nazwane po imieniu” nawet przez same ofiary, a szczególnie świadków i sprawców przemocy.3. Silny i powszechny pogląd o braku egzekwowania konsekwencji wobec sprawcy przemocy, będący czynnikiem osłabiającym podejmowanie działań przeciwko niemu.4. Brak pełnej koordynacji działań poszczególnych służb.5. Brak lokalnego spójnego systemu współpracy i przepływu informacji między podmiotami działającymi na rzecz rodzin zagrożonych przemocą.6. Niedostateczna pomoc specjalistyczna dla osób dotkniętych przemocą (braki kadrowe, instytucjonalne).7. Niedostateczna liczba instytucji: pogotowia rodzinnego.8. Zjawisko silnie powiązane z innymi szkodliwymi zjawiskami (uzależnienia, ubóstwo, brak pracy); może być zarówno ich skutkiem, jak i przyczyną.9. Mała liczba organizacji pozarządowych zajmujących się wspieraniem ofiar przemocy w	1. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, nakładająca nowe obowiązki na samorządy.2. Problem przemocy coraz bardziej nagłaśniany przez lokalne i ogólnopolskie media – edukacja. Propagowanie informacji nt. przemocy, Niebieskiej Karty przez lokalne media prasę, radio, telewizję, ulotki i plakaty.3. Procedura „Niebieskie Karty”. Dostępne całodobowe schronienie dla ofiar przemocy – Dwa Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, interwencyjne schronienie w Ośrodkach Interwencji Kryzysowej. Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy.4. Duże zaangażowanie Wojewody Opolskiego w realizację zadań wynikających z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Powołanie Koordynatora ds. realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.5. Powołanie Gminnych Zespołów Interdyscyplinarnych d/s przeciwdziałania przemocy w rodzinie we wszystkich gminach

rodzinie. 10. Niedostateczne przygotowanie merytoryczne w temacie przemocy w rodzinie służb: sędziów, prokuratorów, funkcjonariuszy policji. 11. Brak środków finansowych na szkolenia specjalistyczne - zwłaszcza interdyscyplinarne.	naszego województwa. Szkolenia interdyscyplinarne. 6. Dostępność instytucji pomocowych dla ofiar przemocy. 7. Szybkie reagowanie na sygnały występowania przemocy w rodzinie. 8. Działania zawsze zgodne z obowiązującymi procedurami. 9. Wysoki poziom moralno-etyczny kadry. 10. Kadra specjalistycznych placówek działająca rzetelnie i kreatywnie. 11. Wysoki poziom posiadanych kompetencji kadry bezpośrednio pracujących z osobami dotkniętymi przemocą.
Zagrożenia	Szanse
1. Zjawisko powodujące duże szkody społeczne, gdyż zaburza funkcjonowanie całych rodzin. 2. Nierównomierny układ sytuacji prawnej i socjalno-bytowej sprawców: przeważnie jest dużo lepsza, niż ofiar. 3. Skutki zjawiska są ponoszone przez jego ofiary i świadków latami, nawet po ustaniu przemocy. 4. Rozciągnięte w czasie działania od ujawnienia przemocy do trwałej zmiany w sytuacji ofiary. 5. Niskie nakłady finansowe na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. 6. Brak kompleksowej pomocy ofierze w rozwiązaniu problemu przemocy domowej – pomoc w ograniczonym zakresie. 7. Wypalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej.	1. Powszechne uznanie szkodliwości zjawiska przemocy w rodzinie (uwrażliwienie społeczne na występujące akty przemocy). 2. Realizacja na poziomie powiatu oraz gmin spójnych systemów profilaktyki mających na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. 3. Rosnący wskaźnik zaufania do instytucji udzielającej pomocy osobom pokrzywdzonym. 4. Szkolenia dla kadr pomocy społecznej, wymiaru sprawiedliwości, policji, służby zdrowia, placówek oświatowych – z zakresu przeciwdziałania i reagowania na zjawisko przemocy. 5. Realna współpraca samorządu terytorialnego z innymi podmiotami realizującymi zadania wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. 6. Edukacja społeczna na temat zjawiska przemocy w rodzinie - udział mass mediów.

	7. Ustawowy zapis o konieczności superwizowania pracy z rodziną z problemem przemocy.

2. Zasoby

Największym zasobem w realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie jest potencjał ludzki, dobrze wykształcona kadra instytucji powołanych do pracy w obszarze pomagania rodzinie ale przede wszystkim dobra wola decydentów na szczeblach władzy samorządowej i rządowej do tworzenia sprzyjającego klimatu współpracy tych instytucji i organizacji pozarządowych w budowaniu lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz minimalizowania skutków tej przemocy.

Jednakże niezwykle ważna jest sprzyjająca realizacji tych zadań polityka lokalna oraz egzekwowanie właściwej realizacji zadań przez instytucje powołane przez władze gminy lub powiatu. W naszym województwie powołane zostały w każdej gminie Zespoły Interdyscyplinarne i to one z jej członkami stanowią o wysokim stopniu zaangażowania naszego województwa w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie².

Zapobieganie występowania przemocy w rodzinie poprzez podnoszenie świadomości i wrażliwości mieszkańców społeczności gminy lub powiatu wobec przemocy w rodzinie.

Adresaci: dzieci, młodzież, dorośli, rodziny, społeczność lokalna

Lp.	Zadanie	Działanie	Realizator lub koordynator
1.	Edukacja dzieci i młodzieży w zakresie psychologii konfliktów, sposobów radzenia sobie ze stresem, zajęcia pozaszkolne	- prowadzenie zajęć wychowawczych, - wspieranie różnych form spędzania czasu wolnego sprzyjających zachowaniom nieagresywnym	- placówki oświatowe, - świetlice socjoterapeutyczne - terapeuci poradni, - pracownicy OIKów, SOW-ów,

² Rejestr jednostek specjalistycznego poradnictwa w województwie opolskim dostępny jest na stronie internetowej Urzędu Wojewódzkiego: www.wps.opole.uw.gov.pl

2.	Edukacja przedmałżeńska, małżeńska i rodzinna	- poradnictwo w zakresie radzenia sobie ze stresem, agresją i konfliktem	- Fundacja Ochrony Życia: Katolickie Poradnie Przedmałżeńskie, - Rodzinna i Przedmałżeńska Poradnia TRR, - NZOZ „Zdrowa Rodzina”
3.	Wspieranie rozwoju nieagresywnych sposobów rozwiązywania konfliktów społecznych i rodzinnych	- promowanie mediacji, w tym mediacji rodzinnych - zajęcia wychowawcze dotyczące nieagresywnego rozwiązywania konfliktów, realizacja programów profilaktycznych	- OPSy, - MiG KRPA, - Poradnie psychologiczno-pedagogiczne, - Szkoły, przedszkola, - Policja, - Straż Miejska, - NZOZ „Zdrowa Rodzina”, - Poradnia Towarzystwa, Rozwoju Rodziny - terapeuci i psychologowie, SOW i OIK

Zmniejszenie negatywnych następstw dla ofiar i świadków występowania przemocy w rodzinie.

Adresaci: osoby dotknięte przemocą, w szczególności ofiary i świadkowie

Lp.	Zadanie	Działanie	Realizator lub koordynator
1.	Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą i pozostającym w rodzinie, w dotychczasowym miejscu zamieszkania lub pobytu	1. Poradnictwo medyczne, psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne, prawne i socjalne. 2. Raca socjalna. 3. Aktywizacja zawodowa. 4. Interwencja kryzysowa. 5. Realizacja procedury „Niebieskiej Karty” w ramach Zespołów Interdyscyplinarnych i grup roboczych.	- OPS-y, SOW-y, OIK-i , - służba zdrowia, - MiG KRPA, - Policja, - Sądy, Prokuratura, - Pedagogzy szkolni, -Straż Miejska, -NZOZ „Zdrowa Rodzina” -WOTUiW

2.	Ochrona przed dalszym krzywdzeniem przez sprawcę	1. Odseparowanie sprawcy od ofiary. 2. Zakaz kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną, nakaz opuszczenia miejsca zamieszkania dla sprawcy, zakaz zbliżania się sprawcy do ofiary przemocy.	- Policja, - Sądy, Kuratorzy Sądowi, - Prokuratura
3.	Udzielenie wsparcia osobom dotkniętym przemocą i zmuszonym do opuszczenia dotychczasowego miejsca zamieszkania, pobytu lub rodziny	1. Udzielanie bezpiecznego schronienia osobom dorosłym lub rodzinom dotkniętym przemocą. 2. Udzielanie bezpiecznego schronienia dzieciom-ofiarom przemocy. 3. Pomoc socjalna osobom dotkniętym przemocą	- Urzędy Miast i Gmin, - OPS-y: SOW-y, OIK-i - Dom Matki i Dziecka, - MOPOBiU w Opolu, - Policja, Straż Miejska, - Pogotowie Opiekuńcze, - Domy Dziecka, - NZOZ „Zdrowa Rodzina”
4.	Działania realizowane w ramach Miejskich, Gminnych lub Powiatowych Programów Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Wszystkie zadania z katalogu zadań wymienionych w MPPiRPA, które wiążą się z przeciwdziałaniem przemocy u osób uzależnionych lub współ-uzależnionych	- Miejskie i Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, - WOTUiW w Opolu

Zapobieganie stosowaniu przemocy w rodzinie.

Adresaci: sprawcy przemocy

Lp.	Zadanie	Działanie	Realizator lub koordynator
1.	Działania edukacyjne	1. Poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne. 2. Terapia. 3. Programy w zakresie radzenia sobie ze stresem.	-OPS-y,SOW-y,OIK-i -Wydział Oświaty- placówki oświatowe, opiekuńczo-wychowawcze, - Policja, -Straż Miejska,Gminna -organizacje pozarządowe -poradnie psychologiczno-pedagogiczne, -media lokalne i krajowe
2.	Oddziaływanie na społeczność lokalną w celu włączenia jej w system monitorowania zjawisk związanych z występowaniem przemocy	1. Wywiady środowiskowe w społecznościach szczególnie zagrożonych	Urzędy miasta lub gminy(lokalnie), - Policja – dzielnicowi, - Straż Miejska, - Kuratorium Oświaty i Wychowania, Wydział Oświaty, - Media lokalne, - Organizacje pozarządowe, -WOTUiW -Media lokalne

II. Pojęcie przemocy w rodzinie³

Przemoc jest jednym z najbardziej niepokojących zjawisk współczesnego świata, jest mechanizmem regulującym stosunki panujące między ludźmi w różnych grupach i układach społecznych, instytucjach, środowiskach a jednocześnie mieści się w kategorii czynów zabronionych o ogromnym stopniu szkodliwości społecznej. Jednakże stosowanie przemocy wobec rodziny jest niezwykle powszechnym zjawiskiem, istniejącym niemal od zawsze we wszystkich społeczeństwach. Przemoc w rodzinie jest również pojęciem obejmującym pewną kategorię naruszeń praw człowieka będących zarazem czynem przestępnym. Zjawisko to jest rozpowszechnione nie tylko w Polsce, ale i na całym świecie, co czyni je poważnym problemem społecznym o charakterze strukturalnym, ponieważ dotyka podstawowej komórki społecznej, jaką jest rodzina. Akty przemocy, niekiedy niezwykle okrutne, są nagminnie ukrywane, co powoduje, że osoby jej poddane często nie otrzymują żadnej opieki ze strony organów państwowych. Dzieje się tak również z powodu braku właściwych kwalifikacji, a często podstawowej wiedzy w tym zakresie, zdarza się, że pomoc ta nie jest udzielana w sposób należyty przez powołane do tego jednostki. Problem istnieje również na płaszczyźnie świadomości społecznej, jak również świadomości samych ofiar i ich prześladowców. Niemal powszechnie przemoc w rodzinie przez wiele lat postrzegana była jako sprawa prywatna (intymna) uwikłanych w nią osób, do której nie wolno wkraczać osobom postronnym. Jest to bardzo destrukcyjne społecznie podejście, ponieważ sprawcom przemocy daje komunikat: jesteś bezkarny, a ofiary pozostawiane są same sobie. Powszechnie dom oznacza miejsce bezpieczne, schronienie, w którym można być sobą. Niestety czasem bywa tak, że każdy powrót do domu oznacza strach, niepokój i lęk, którego powodem jest przemoc w stosunku do członków rodziny a najgorsze jest to, że ktoś kto niejednokrotnie przez wiele lat znęca się nad rodziną stosując przemoc fizyczną, psychiczną, ekonomiczną, seksualną jest osobą najbliższą dla ofiary. Samo pojęcie przemocy oznacza fizyczną przewagę, która jest wykorzystywana do czynów bezprawnych na drugim człowieku. W sytuacji domowej, która z założenia ma być najlepszym miejscem dla członków rodziny,

³ Informacje zawarte w tej części Programu mają być wskazówką do pracy z osobą doznającą przemocy, zwłaszcza dla członków Zespołów Interdyscyplinarnych lub grup roboczych, bowiem tylko rzetelna wiedza na temat samej przemocy, jej objawów i skutków oraz wolność od stereotypów na temat przemocy może skutkować właściwą oceną sytuacji rodziny uwikłanej w przemoc oraz zaplanowaniem kierunków działania zarówno przedstawicieli służb jak i samej rodziny w celu zmiany sytuacji rodziny.

przemoc jest szczególnie okrutnym zjawiskiem, gdyż zaburza poczucie bezpieczeństwa - jedną z najważniejszych potrzeb emocjonalnych człowieka.

Przemoc w rodzinie to zamierzone, wykorzystujące przewagę sił, działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody. Działanie to naraża osoby dotknięte przemocą na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narusza godność, nietykalność cielesną, wolność w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienie i krzywdy moralne.

1. Przemoc a konflikt

Konflikt – to antagonizm, sprzeczność interesów, poglądów, spór, zatarg, kolizja - łac. conflictus zderzenie od conflare –zderzać się; walczyć.

W konflikcie strony są mniej więcej równoważne, mają podobną siłę rażenia. Niestety bardzo często to konflikt w rodzinie jest przyczyną wezwań patrolu policji i błędnie definiowanego problemu w rodzinie jako przemoc. Należy więc uczulić wszystkie służby zobowiązane do pracy z rodziną dotkniętą przemocą na właściwe rozpoznawanie i rozróżnianie tych sytuacji, które z całą pewnością łączy wspólny mianownik tj. agresja.

Istnieje wiele definicji przemocy w rodzinie, przemoc określana jest też jako przemoc domowa. Słownik języka polskiego definiuje przemoc jako „fizyczną przewagę wykorzystywaną do celów bezprawnych dokonywanych na kimś oraz narzucona bezprawnie władza, panowanie; czyny bezprawne dokonywane z użyciem siły; gwałt”. Często przemoc rozumiana jest równoznacznie z pojęciem agresji. Agresja oznacza „zaczepność, napastliwość”. W potocznym języku agresja i przemoc są pojęciami bliskoznacznymi i dlatego w praktyce trudno jest je rozgraniczyć znaczeniowo. Na gruncie naukowym są wyraźnie zróżnicowane. W psychologii pojęcie „agresji” zastępowane jest określeniem „stosowanie przemocy”. W kryminologii a więc w prawno-karnym rozumieniu przemocy jest ona używana zamiennie z pojęciem agresji w ujęciu psychologicznym. Polscy specjaliści roboczo określają przemoc domową jako działanie lub zaniechanie dokonane w ramach rodziny przez jednego z jej członków przeciwko pozostałym z wykorzystaniem istniejącej lub stworzonej przez okoliczności przewagi sił lub władzy, godzące w ich prawa lub dobra osobiste, a w szczególności w ich życie lub zdrowie (fizyczne lub psychiczne), powodujące u nich szkody lub cierpienie. Najbardziej istotna w przemocy jest demonstracja i wykorzystanie siły lub władzy w krzywdzący sposób dla pozostałych członków rodziny. Z punktu widzenia prawa przemoc w rodzinie to przestępstwo opisane w różnych kodeksach i odpowiednio karane. Najczęściej stosowany artykuł 207 kodeksu karnego dotyczy znęcania

się fizycznego lub moralnego nad członkiem rodziny i przewiduje karę pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat. Na przemoc można też spojrzeć z perspektywy moralnej. Określamy ją wówczas jako krzywdzenie słabszego i jest złem moralnym. Sprawca powinien podlegać sankcjom własnego sumienia i potępieniu ze strony innych ludzi. Moralna ocena przemocy wydaje się być bardzo pomocna w powstrzymywaniu sprawców oraz motywować świadków do pomagania. Ale czy jest? Sprawcy przemocy wielokrotnie okazują się wzorowymi pracownikami, głęboko wierzącymi i praktykującymi katolikami, są eleganccy i dobrze wykształceni. Psychologiczne spojrzenie na przemoc w rodzinie koncentruje się na cierpieniu i bezradności ofiary, odsłania mechanizmy wewnętrzne i sytuacyjne sterujące przemocą oraz złożone procesy interakcji między sprawcą a ofiarą. To spojrzenie na przemoc jest niezwykle pomocne w pomaganiu ofiarom w uwalnianiu się od przemocy i jej skutków. Wszystkie definicje przemocy, którymi posługujemy się w pracy z ofiarami przemocy podczas oddziaływań interwencyjnych, terapeutycznych, informacyjnych podkreślają jednakże takie elementy przemocy jak:

1. Działanie zamierzone, intencjonalne, świadome.
2. Przewaga siły ze strony agresora.
3. Intencją działania jest wyrządzenie komuś krzywdy, narzucenie mu władzy, dokonanie bezprawnych czynów, godzenie w czyjąś osobistą wolność, naruszenie praw i dóbr osobistych.
4. Wywołuje cierpienie i szkody.
5. Działanie skierowane przeciwko jakiemuś członkowi rodziny.
6. Wykracza poza społeczne normy, zasady relacji międzyludzkich.

Głównymi cechami przemocy jest to, że przemoc nie jest zjawiskiem statycznym, jest procesem, nie pojawia się zniemacka, jest cykliczna - ma tendencję do powtarzania się, eskaluje, nie zatrzymana przybiera na sile, dzieje się w wymiarze dominacja - uległość, nie jest zjawiskiem niezależnym od udziału człowieka, przejawia się w różnych formach.

Uwaga!

Wśród zdarzeń, z jakimi mamy często do czynienia –pod płaszczykiem przemocy w rodzinie –do placówek pomagającym ofiarom przemocy w rodzinie zgłaszają się osoby, których głównym problemem jest zła sytuacja mieszkaniowa rodziny lub brak mieszkania, albo chęć zmiany partnera. W związku z obowiązkiem wynikającym z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, polegającym na konieczności pomocy osobie doznającej przemocy w uzyskaniu mieszkania-zdarza się, że klienci wykorzystują tę okoliczność i fałszywie oskarżają swoich partnerów o stosowanie przemocy.

Dobłą praktyką w takich okolicznościach jest jeżeli osoba zgłasza się do ośrodka interwencji kryzysowej lub innego ośrodka wsparcia np. dla ofiar przemocy - zgoda na krótki pobyt w takim ośrodku (do 14 dni), i przyglądanie się rodzinie w celu dokonania prawidłowej diagnozy rodziny. W takim okresie możliwe jest zarówno dobre rozpoznanie środowiska rodziny, problemów rodziny a także funkcjonowanie członków tej rodziny i relacje panujące pomiędzy członkami rodziny. Oczywiście rodziny takiej nie należy pozostawiać bez opieki, ale skierować ją należy do właściwej placówki w celu uzyskania przez rodzinę adekwatnej pomocy.

2. Rodzaje i formy przemocy

Przemoc w rodzinie może przybierać różne rodzaje i formy. Wyróżnia się dwa ogólne rodzaje przemocy:

- 1) Przemoc gorąca to furia polegająca na pękaniu tamy emocjonalnej. Jest widowiskowa, widoczna. Jej charakterystyczną cechą jest to, że szybko przechodzi. Przemoc gorąca jest skumulowaną siłą uczuć, której nie da się zatrzymać.
- 2) Przemoc chłodna polega na zrealizowaniu scenariusza przemocy, który ma na celu pogwałcenie dóbr i praw drugiej osoby. Jest zaplanowana, zdarza się w pozornie dobrej rodzinie i nie występuje tu furia i gniew.

Najbardziej znane i rozpoznawalne formy przemocy to:

- 1) Przemoc fizyczna to jest zamierzone działanie człowieka, zwrócone przeciwko fizyczności członka jego rodziny, niosące ryzyko uszkodzenia ciała. Może przybierać następujące formy: bicie, popychanie, torturowanie, policzkowanie, uderzenie pięścią, kopanie itd.
- 2) Przemoc psychiczna jest to działanie mające na celu pozbawienie ofiary zaufania do siebie samej, tak, aby czuła się samotna i zależna tylko od agresora. Może przybierać następujące formy: przymus i groźby, upokarzanie, zastraszanie, poniżanie, wyzywanie itd. Objawami przemocy psychicznej są: niska samoocena, wzmożona czujność, tiki nerwowe, zmiana nastrojów, słaba kontrola emocji.
- 3) Przemoc seksualna jest to wymuszanie pożycia seksualnego, aktywności seksualnej, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia, krytyka zachowań seksualnych, zmuszanie do oglądania filmów lub gazet pornograficznych, straszenie gwałtem, gwałt, straszenie karami fizycznymi i psychicznymi w razie odmowy współżycia, filmowanie podczas działań seksualnych, rozbieranie z zastosowaniem przemocy fizycznej.

4) Przemoc ekonomiczna to m. in. zabieranie zarobionych pieniędzy, odmawianie możliwości pracy, brak zaspakajania potrzeb materialnych, kontrola wydawania pieniędzy.

5) Zaniedbanie to rodzaj przemocy, zwany również „przemocą bierną”, dotyczy zwłaszcza dzieci i ludzi starych, polega na zaniedbywaniu emocjonalnym, materialnym, edukacyjnym, niezapewnieniu opieki zdrowotnej, zaniechaniu ochrony przed nadużyciami.

3. Mity o przemocy - a więc co nas ogranicza w pomaganiu?

Mity, stereotypy dotyczące ludzkich zachowań, spraw towarzyszą nam niemal w każdej dziedzinie życia i upraszczają codzienną rzeczywistość. Istnieje wiele mitów i przesądów dotyczących przemocy w rodzinie, które niestety zdają się tłumaczyć i usprawiedliwiać przemoc w rodzinie. To właśnie one przez wiele lat kształtowały postawy nie tylko społeczeństwa w ogóle, wobec problemu przemocy w rodzinie, ale funkcjonariuszy policji powołanych do stania na straży przestrzegania prawa. Właśnie takie podejście do problemu wtórnie rani ofiarę przemocy oraz powoduje, że kobiety nadal boją się szukać pomocy dla siebie i swoich dzieci. Niestety przez pryzmat utartych przez lata poglądów, zdeformowanych informacji na temat przemocy, ofiary przemocy doznawały i nadal doznają nie tylko niezrozumienia ze strony często życzliwych im przyjaciół, znajomych, sąsiadów i innych świadków ich krzywdy, ale i ludzi, którzy z racji swojej zawodowej drogi powinni służyć im nie tylko zrozumieniem ale i wsparciem i profesjonalną pomocą np. pracowników socjalnych, policjantów, prokuratorów, sędziów a także członków Zespołów Interdyscyplinarnych czy grup roboczych.

A to właśnie przedstawiciele tych grup zawodowych poprzez swoje działania kreują postawy społeczne na temat przemocy. Rzetelna wiedza na temat przemocy i mechanizmów jej towarzyszących, rozumienie zachowań sprawcy jak i ofiary pozwala na uwolnienie się od stereotypów i w konsekwencji poprawę jakości interwencji a więc minimalizowanie wtórnej wiktymizacji ofiary i zwiększenie skuteczności działania w niesieniu pomocy rodzinie.

4. Cykle przemocy

Przemoc jest zjawiskiem rozwijającym się według pewnych prawidłowości; najczęściej rozwija się i trwa w charakterystycznym cyklu:

1) Faza narastającego napięcia polega na tym, że agresor jest stale poirytowany, każdy drobiazg go złości, wszczynają awantury, prowokuje kłótnie, staje się niebezpieczny, Ofiara

wówczas uspokaja go, spełnia jego zachcianki, przeprosza, , narasta w niej napięcie i lęk, co objawia się w dolegliwościach fizycznych - bóle głowy, żołądka..

2) W fazie gwałtownej przemocy agresor wyładowuje się, wpada w szał, eksploduje pod wpływem jakiegoś drobiazgu, stosuje różnego rodzaju przemoc, zaś ofiara: czuje się bezradna.

3) Faza miodowego miesiąca charakteryzuje się tym, że agresor zaczyna przeproszać, staje się inną osobą, okazuje skruchę, obiecuje, że już się to nigdy nie powtórzy, płacze, wzbudza litość, obiecuje że się będzie leczył. W reakcji na to ofiara zaczyna wierzyć, że partner się zmienił, że przemoc to jednorazowy incydent, że się nie powtórzy, czuje się kochana.

4) Faza narastającego napięcia. Cykl się powtarza od początku tylko przemoc w następnym cyklu staje się gwałtowniejsza, narasta, powtarza się dopóki nie będzie interwencji z zewnątrz.

Właśnie cykliczność przemocy powoduje niezwykle silne uwikłanie się osoby doznającej przemocy, z którego jest jej niezmiernie trudno się wyzwolić.

Rozumienie tego faktu pozwala na rozumienie czasem zupełnie irracjonalnego zachowywania się ofiary przemocy oraz na podejmowanie skutecznych działań, budowanie planu pomocy i efektywnej pracy z osobą doznającą przemocy.

5. Psychologiczne skutki doznawania przemocy u kobiet i dzieci

Pomimo powtarzalności cyklu przemocy kobieta ofiara przemocy pozostaje często latami w związku ze sprawcą przemocy. Przyczynami tego stanu są m. in. brak umiejętności stanowczego powiedzenia „nie”, bezsilność wobec przemocy fizycznej partnera, strach przed własnym odważnym, stanowczym działaniem, słabość, brak konsekwencji, brak odpowiedzialności za siebie i za dzieci, wstyd przed ludźmi, rodziną, sąsiadami, znajomymi, nieświadomość prawa obrony siebie (czy i jak się bronić), strach przed partnerem (jego siłą, jego reakcją), strach przed samotnością, poczucie bezradności, bezsilności, rezygnacji, poddania się, niczym nieuzasadniona nadzieja na zmianę. Zachowania te są wynikiem uzależnienia ofiary od sprawcy. W literaturze wyróżnia się następujące cztery schematy, modele działania ofiary, która nie opuszcza swego oprawcy:

- model pułapki psychicznej: polega na tym, że ofiara stwierdza, że zbyt dużo włożyła w ten związek, i nie chce tego stracić;
- model pułapki sytuacyjnej - zyski ekonomiczne z pozostania są większe niż zyski z odejścia, zwłaszcza gdy kobieta nie pracuje, nie ma innej alternatywy;
- model pułapki lęku - lęk przed nieznanym, strach przed samotnością;

- model wyuczonej bezradności - proces wiktylizacji, kobieta czuje się całkowicie zależna od męża, zupełnie nie wierzy we własne siły, możliwości.

Przemoc w rodzinie jest tak bardzo urazową sytuacją, spowodowaną długotrwałym i świadomym oddziaływaniem drugiego człowieka, że jej skutkiem jest tzw. zespół stresu pourazowego (PTSD) objawiający się u ofiary następująco: ofiara ma tendencje do unikania tematu dotyczącego przemocy, wykazuje się brakiem zainteresowania światem, rozwojem, ma skłonność do minimalizacji - nic się ofierze nie chce a także do odtwarzania reakcji kryzysowych objawiające się nagłymi wybuchami płaczu, śmiechu. Przemoc wywołuje u ofiary reakcje we wszystkich sferach jej życia reakcje emocjonalne: lęk, niepokój, depresja, gniew, wstyd, poczucie winy, obniżenia własnej wartości, godności. Wywołuje też reakcje poznawcze: zaburzenia perceptualne - postrzegania świata, złudzenia. Ponadto przemoc wywołuje reakcje w sferze zachowań: popadanie w uzależnienia, czyny samobójcze, zaburzenia w funkcjonowaniu społecznym oraz na płaszczyźnie biologicznej: objawiające się zaburzeniami somatycznymi, nadmiernym pobudzeniem fizjologicznym. Na płaszczyźnie interpersonalnej przemoc skutkuje obawami przed wchodzeniem w interakcje z innymi osobami. Opisując skutki doznawania przemocy nie można pominąć jej wpływu na dzieci. Przemoc wobec dziecka to wszelkiego rodzaju uszczerbek na zdrowiu fizycznym bądź psychicznym dziecka przed ukończeniem osiemnastego roku życia, jakiego doznało w sposób nieprzypadkowy od osoby lub instytucji, będący skutkiem działania fizycznego, seksualnego lub emocjonalnego, czy też zaniedbania, a który zagraża jego normalnemu rozwojowi fizycznemu lub psychicznemu. Wyróżnia się następujące formy przemocy wobec dziecka: zaniedbanie, przemoc fizyczna, psychiczna, wykorzystanie seksualne, dziecko świadkiem przemocy w domu, nadopiekuńczość. Przejawiają się one w takich samych zachowaniach jak przemoc wobec dorosłych członków rodziny. Konsekwencjami i objawami zaniedbania u dziecka są: zahamowany rozwój intelektualny, emocjonalny, fizyczny, brak ekspresji emocjonalnej, represyjność, bierność, apatia, lękliwość, choroba sieroca, podatność na choroby. Konsekwencjami i objawami przemocy fizycznej u dziecka są: brak reakcji na ból, oczekiwanie kary, obniżenie wrażliwości na cierpienie innych, agresywność, brutalność, obrażenia fizyczne, niechęć do rozebrana się, nadpobudliwość, wycofanie się w świat marzeń. Konsekwencjami i objawami przemocy psychicznej są: zaburzenia mowy, snu, moczenie nocne, depresja, brak pewności siebie, częste kłamstwa. Nie sposób pisząc o przemocy wobec dziecka nie wspomnieć o wykorzystywaniu seksualnym dzieci. Przemoc seksualna to aktywność natury seksualnej wobec dziecka, oparta na wykorzystaniu władzy i prowadząca do seksualnego zaspokojenia osoby dorosłej. Częściej wykorzystywane seksualnie są

dziewczynki niż chłopcy. Zdarzają się jednak także wykorzystania chłopców. Dzieci bywają molestowane seksualnie zarówno przez mężczyzn, jak i przez kobiety. Dziecko wykorzystane seksualnie przez członka rodziny ma podwójne poczucie winy - czuje się winne i odpowiedzialne za to, że sprowokowało osobę dorosłą do zachowań seksualnych, czuje się winne ponieważ samo doznało przyjemności. Ma poczucie, że to w nim jest coś złego, czuje się gorsze od innych. Przemoc seksualna wobec dziecka powoduje ogromne spustoszenie u jej ofiary w postaci objawów somatycznych, psychologicznych oraz behawioralnych.

Kolejnym bardzo ważnym problemem, o którym zdają się zapominać nawet kobiety będące ofiarami przemocy to dziecko będące świadkiem przemocy w domu. Dzieci widzą przemoc ojca wobec matki, słyszą jej płacz, jęki, krzyki, wyzwiska, awantury. Dostrzegają skutki tej przemocy: mieszkanie zdemolowane, ślady krwi, urazy, siniaki u matki, potargane ubrania, policjantów w domu. Czują atmosferę napięcia, same doświadczają tego napięcia. Czują lęk i obawy matki przed jej oprawcą. Bycie świadkiem przemocy jest silnym urazem, nigdy nie pozostaje bez śladów w psychice. Objawia się nasilonymi zaburzeniami emocjonalnymi: częsta złość, dużo lęku i smutku, niska samoocena. Zaburzenia powstają także w pozostałych sferach: w zachowaniu (wycofanie lub agresja, nadpobudliwość, wagarowanie, okrutne traktowanie zwierząt), w funkcjach społecznych (niezdolność do empatii, niewielkie umiejętności społeczne, poczucie odrzucenia przez rówieśników), w funkcjach poznawczych (złe oceny w szkole, opóźniony rozwój mowy, nieprawidłowy rozwój intelektualny), w zdrowiu fizycznym (zaburzenia łaknienia, jedzenia, snu, choroby psychosomatyczne, nocne moczenia, opóźniony rozwój fizyczny i motoryczny). Poważne problemy u dzieci - świadków przemocy w domu - związane są z wchodzeniem w związki w życiu dorosłym: zły obraz rodziny, miłości, bliskości powoduje, że same często tworzą związki patologiczne, stając się albo agresorem dla swego partnera, albo ofiarą. W zależności od wieku i od płci dziecka pojawiają się różne reakcje na przemoc w domu: niemowlęta (reagują problemami zdrowotnymi, nadmiernym płaczem, złym snem), przedszkolaki (mają duży poziom lęku, wszystkiego się boją, są rozdrażnione), starsze dzieci - dziewczynki (są wycofane, załężnione, boją się mężczyzn, kurczowo trzymają się spódnicy matki) i chłopcy (agresywni, zamknięci w sobie, mają napady złości). Z opisanych wyżej objawów przemocy wyraźnie widać, że przemoc w rodzinie skutkuje u jej ofiar ogromnymi deficytami w obszarze emocjonalnym, osobowościowym, wolicjonalnym oraz powoduje zaburzenia relacji z ludźmi. Dorosła ofiara przemocy jest w stanie obronić się przed sprawcą przemocy, dziecko jednak jest zupełnie bezbronne. Poddawane przemocy nie tylko przeżywa cierpienie i ból, ale mając taki wzór zachowania osoby dorosłej, paradoksalnie powieła takie zachowanie w przyszłości.

Niezwykle więc ważne są próby wyeliminowania zachowań przemocowych w rodzinie i wszelkie działania na rzecz wspierania ofiar przemocy, a także napiętnowanie zachowań przemocowych.

III. Aspekty prawne przeciwdziałania przemocy w rodzinie

1. Przemoc w rodzinie w prawie międzynarodowym i wspólnotowym

Prawa człowieka to prawa i wolności, które przysługują każdemu człowiekowi bez względu na język, rasę, płeć, wyznanie, przekonania polityczne, pochodzenie narodowe i społeczne, stan posiadania itp. Prawa człowieka są prawami o charakterze moralnym, zbiorem postulatów domagających się poszanowania wartości najcenniejszych dla człowieka, takich jak życie, wolność, godność. Dowodem na respektowanie przez państwa tak pojmwanych praw są obowiązujące w nich akty prawne w postaci konstytucji, ustaw, umów międzynarodowych i deklaracji organizacji międzynarodowych. Akty te są cenne dla człowieka i ludzkości i mają wartość uniwersalną.

Do niedawna wiele kultur akceptowało bicie żony jako element relacji normalnego małżeństwa. Podobnie było z dzieckiem-uważane było za własność rodziców. Zarówno kobieta jak i dziecko narażone były na wiele form przemocy, na kary cielesne jako środek na poskromienie „złych” zachowań. Przez wiele stuleci wrósł w społeczeństwa różnych kultur model powszechnego przekonania o konieczności posłuszeństwa dziecka i kobiety za pomocą przymusu. O konieczności uchwalenia i przestrzegania praw człowieka zdawano sobie sprawę już w starożytności. Mimo napotykania licznych trudności, potrzeba posiadania przez ludzi zagwarantowanych praw rozwijała się i ewoluowała przez wieki. Dopiero w 1948 roku po utworzeniu Organizacji Narodów Zjednoczonych doszło do uchwalenia najważniejszego aktu prawnego, jakim jest **POWSZECHNA DEKLARACJA PRAW CZŁOWIEKA**. Deklaracja podkreśla uznanie przyrodzonej godności, równych i niezbywalnych praw wszystkich członków wspólnoty ludzkiej jako podstawy wolności, sprawiedliwości i pokoju. Instytucjami służącymi ochronie praw człowieka są: Komitet Praw Człowieka ONZ, Europejska Komisja Praw Człowieka, Europejski Trybunał Praw Człowieka i Komitet Ministrów Rady Europy. Rada Europy rozwinęła szereg prawnych instrumentów zajmujących się problemem przemocy w rodzinie: Europejską Konwencję Praw Człowieka, Europejską Kartę Społeczną, która w art. 17 zabrania stosowania kar fizycznych wobec dzieci. Jeżeli chodzi o problem przemocy wobec dzieci w prawie międzynarodowym to uznaje ono, że każde dziecko ma prawo do szacunku dla swojej indywidualności, troskliwej opieki i poważnego traktowania jako odrębnej, pełnoprawnej osoby. Gwarantują to umowy międzynarodowe uznawane w większości krajów świata. Dzieci to wszystkie osoby, które nie ukończyły jeszcze 18 lat. W ten sposób określają dziecko najważniejsze dokumenty międzynarodowe. W 1989 r., z polskiej inicjatywy, została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych

Konwencja Praw Dziecka . Dziś jest to najważniejszy dokument chroniący prawa dziecka. Można powiedzieć, że jest to światowa konstytucja dzieci. Dzięki niej dziecko zaczęto traktować jako osobę, która ma swoje prawa i trzeba je pytać o zdanie w sprawach, które go dotyczą. Najważniejsze założenia Konwencji Praw Dziecka zobowiązują państwa do: traktowania dzieci jako odrębne jednostki, które wymagają szczególnej opieki ze względu na swą niedojrzałość, szacunku dla indywidualności dziecka, uznania, że rodzina jest najlepszym środowiskiem wychowania dziecka. Postanowienia Konwencji odnoszą się do dziecka zarówno przed, jak i po urodzeniu. Szczególne prawa przyznane zostały dzieciom upośledzonym i niepełnosprawnym oraz pozbawionym rodziców. We wszystkich krajach, które ratyfikowały Konwencję, a więc także w Polsce, do czasu osiągnięcia pełnoletniości za dzieci odpowiadają rodzice. To oni są odpowiedzialni za wychowanie i bezpieczeństwo dzieci. Oni sprawują nad nimi władzę rodzicielską, nie mogą jednak naruszać praw dziecka, gwarantowanych mu przez Konwencję. Ani rodzice, ani ktokolwiek inny nie może bić dzieci, gnębić psychicznie czy molestować seksualnie.

W Unii Europejskiej prawa człowieka są postrzegane jako powszechne i niepodzielne. Unia aktywnie je promuje i broni ich, zarówno w ramach swoich granic, jak i w stosunkach z innymi krajami. Znaczenie praw człowieka zmieniło się po przyjęciu Konstytucji Unii Europejskiej, która zawiera poza przepisami chroniącymi prawa wszystkich ludzi, a więc także i dzieci, przepisy odnoszące się wprost do ochrony szczególnych praw dziecka. Jeżeli prawa zawarte w Konstytucji zostaną złamane, będzie można ich dochodzić przed Europejskim Trybunałem Sprawiedliwości lub zgłaszać skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich Unii Europejskiej albo do Parlamentu Europejskiego. Stawiając kwestię zwalczania przemocy jako jeden z priorytetów, Unia Europejska podkreśla, że jednym z elementów ochrony praw zapisanych w Karcie Praw Podstawowych, w szczególności prawa do nietykalności fizycznej, jest bez wątpienia walka z przemocą. Związki pomiędzy przemocą a kilkoma innymi prawami podstawowymi (do wolności, bezpieczeństwa, zdrowia, pracy itd.) są na tyle silne, że konieczne jest wspieranie ogólnej realizacji tych praw w połączeniu z nietykalnością fizyczną osób.

2. Zjawisko przemocy w rodzinie w ujęciu przepisów prawa krajowego

2. 1. Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.

W Polsce regulacje prawne przemocy w rodzinie nie odbiegają od międzynarodowych standardów. Naczelnym aktem prawnym obowiązującym w Polsce, potwierdzającym ten stan jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, która w art. 9 stanowi, że Rzeczpospolita Polska

przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego, a art. 87 ust. 1 wśród źródeł powszechnie obowiązującego prawa wymienia ratyfikowane umowy międzynarodowe. Zgodnie z art. 91 ust. 2 umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed ustawą. Państwo Polskie ratyfikowało Europejską Konwencję Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 1950 r. , Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966r. , Rozdział II Konstytucji w całości poświęcony jest “Wolnościom, prawom i obowiązkom człowieka i obywatela”. Odnośnie stosowania przemocy Konstytucja zawiera zasadniczą regulację w Art. 40, który wprowadza zakaz stosowania kar cielesnych. To ten artykuł wzbudza wiele kontrowersji wśród konstytucjonalistów, ale właśnie on jest podstawową wartością prowadzącą do zmian w polskim prawie w sprawie zakazu bicia dzieci. W celu ochrony wolności i praw człowieka i obywatela został powołany urząd Rzecznika Praw Obywatelskich. Jest to niezawisły, niezależny od innych organów państwowych organ konstytucyjny, który wyłącznie przed sejmem odpowiada na zasadach określonych w ustawie. Rzecznik Praw Obywatelskich zajmuje się ochroną wolności, praw człowieka i obywatela, posiada szerokie kompetencje w zakresie działań w przypadku stwierdzenia nie przestrzegania lub zaniechania organów realizacji praw i wolności człowieka i obywatela. Ponadto w Polsce oraz w większości krajów Unii Europejskiej działają Rzecznicy Praw Dziecka. Dbają oni o przestrzeganie praw młodych ludzi. Do nich dzieci mogą się zwrócić, jeżeli ich prawa są łamane. Jednakże Rzecznik Praw Dziecka ma bardzo ograniczone kompetencje, zwłaszcza w sferze uprawnień procesowych i z tego powodu musi zwracać się do Rzecznika Praw obywatelskich aby prowadził daną sprawę zgodnie ze swoimi uprawnieniami.

2. 2. Przepisy prawa karnego

Polska jako państwo prawa ma obowiązek dbać o bezpieczeństwo i chronić godność swoich obywateli, tak więc i chronić ich przed przemocą w rodzinie. Prawo karne ma za zadanie chronić społeczeństwo, zapewnić poczucie bezpieczeństwa i dać pewność, że sprawca przestępstwa nie pozostanie bezkarny. Zgodnie z obowiązującym kodeksem karnym przestępstwo to czyn zabroniony pod groźbą kary o znamionach określonych w ustawie oraz zawiniony i społecznie szkodliwy. Czyn zabroniony to zachowanie (działanie lub zaniechanie) człowieka zdolnego do ponoszenia odpowiedzialności karnej. Prawo karne ma dwie podstawowe funkcje: prewencyjną (zabezpiecza dobra prawne przed ich naruszeniem) i represyjną(karanie za dany czyn, godzący w dobro społeczne)²¹. Przestępstwo przemocy w rodzinie jest przestępstwem ściganym z urzędu. Najczęściej powoływanym przepisem

w przypadku przemocy w rodzinie jest artykuł 207 k. k. (znęcanie się) ale również artykuły: 216 k. k. (zniewaga), art. 217 k. k. (naruszenie nietykalności cielesnej), art. 190k. k. (groźba karalna), art. 197 k. k. (zgwałcenie), art. 201 k. k. (kazirodstwo). Artykuł 148 k. k. dotyczy zabójstwa , a więc skrajnie drastycznej konsekwencji przemocy w rodzinie. Według statystyk sądowych w większości przypadków przemocy w rodzinie, czyny sprawców kwalifikowane są w oparciu o art. 207 k. k. Art. 207§1 k. k. stanowi: ”Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. ”²²Art. 207 k. k. kwalifikuje się kumulatywnie, gdy znęcanie wywołuje skutek wykraczający poza ramy pojęcia znęcania i wyczerpuje znamiona innego przestępstwa²³ (np. z art. 156§1 k. k., 157§1 k. k.). Na podstawie art. 69 k. k. sąd może warunkowo zawiesić wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności nie przekraczającej 2 lata, kary ograniczenia wolności lub grzywny-samoistnej kary, jednakże zawieszając wykonanie kary sąd może zobowiązać skazanego do opuszczenia lokalu wspólnie zajmowanego z pokrzywdzonymi (art. 72 pkt. 7b k. k.) lub zobowiązać skazanego do powstrzymywania się od kontaktowania z pokrzywdzonymi (art. 72 pkt. 7a k. k.). Niestety w Polsce jak wynika ze statystyk sądowych ok. 90% wyroków za znęcanie warunkowo się zawiesza. Polskie sądy często warunkowo umarzają postępowanie karne wobec sprawcy przemocy w rodzinie, wówczas zobowiązują sprawcę do naprawienia szkody(art. 39 pkt. 7 k. k. , art. 67§3 k. k.) lub zgodnie z art. 72§1 zobowiązują sprawcę do podjęcia określonych zachowań np. powstrzymanie się od picia alkoholu, przeproszenia ofiary, poddaniu się leczeniu, oddziaływaniu terapeutycznemu w tym uczestniczeniu w programie korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy. Jednakże największym legislacyjnym problemem w polskim ustawodawstwie w problematyce przemocy w rodzinie jest uregulowanie dotyczące zakazu zbliżania się. Pokrzywdzonemu małoletniemu w polskim postępowaniu karnym²⁵ udziela się ochrony w trakcie przesłuchania (art. 185a§1 k. p. k. - jednorazowe przesłuchanie z udziałem pełnomocnika, psychologa, prokuratora). W tym celu też zostały wprowadzone tzw. „Niebieskie pokoje” - pokoje przesłuchań przyjazne dziecku. Szczególnie ważny w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jest przepis art. 304 k. p. k. , który zobowiązuje świadków przemocy do zawiadamiania organów ścigania o jej popełnieniu.

2. 3. Przepisy prawa cywilnego

Ochronę praw dzieci zapewniają również przepisy prawa rodzinnego i opiekuńczego w Kodeksie Rodzinnym i Opiekuńczym, który jednak nie precyzuje przypadków złego traktowania, lecz posługuje się określeniami: „nadużycie władzy rodzicielskiej”, „rażące zaniedbanie obowiązków”, „zagrożenie dobra dziecka”. To sąd opiekuńczy czuwa nad wykonywaniem władzy rodzicielskiej, interpretuje zachowania niewłaściwe, zobowiązany jest do ingerencji we władzę rodzicielską jeśli istnieją ku temu przesłanki i w przypadku zagrożenia dobra dziecka wydać zarządzenia ograniczające władzę rodzicielską (art. 109k. r. i o.), zawiesić (art. 110§1 k. r. i o.) lub pozbawić władzy rodzicielskiej, umieszczając dziecko w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej (art. 113 k. r. i o.). Kodeks rodzinny i opiekuńczy w odniesieniu do małżonków zakłada równość praw i obowiązków w małżeństwie (art. 23, art. 27 i 28 k. r. i o.), reguluje kwestię rozwiązania małżeństwa w Dziale IV oraz separację w Dziale V. W przypadku występującej w rodzinie przemocy sąd może, jeśli zachodzą przesłanki do uznania sprawcy przemocy wyłącznie winnym rozkładu pożycia zasądzić alimenty na rzecz strony poszkodowanej (art. 60§2 k. r. i o.), a bez względu na ocenę sądu winy sprawcy-zasądza na rzecz dzieci zgodnie z art. 133 k. r. i o. alimenty na rzecz małoletnich dzieci podczas sprawy rozwodowej i ustalenia opieki nad dziećmi. W przypadku wyroku za znęcanie się sądy polskie decydują się na przyznanie nawiazki na rzecz różnych organizacji np. Towarzystwa Przyjaciół Dzieci. Niezwykle rzadko jednak przyznają odszkodowania ofiarom przemocy. Na podstawie przepisów kodeksu cywilnego można dochodzić odszkodowania od sprawcy przestępstwa np. na pokrycie kosztów leczenia. Jeżeli szkoda w wyniku przestępstwa przemocy uniemożliwia poszkodowanemu wykonywanie pracy, sąd może zasądzić rentę tymczasową (art. 444§3 k. c.), lub zadośćuczynienie w formie pieniężnej za doznaną krzywdę (art. 445§1 k. c.).

2. 4. Przepisy prawa administracyjnego w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

W 2005 roku po długim okresie przygotowań, w których uczestniczyły głównie organizacje pozarządowe została uchwalona i weszła w życie z dniem 21 listopada 2005 roku ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Uchwalenie i wprowadzenie w życie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie było spowodowane dążeniem do zapewnienia w Polsce takiej ochrony, jaka występuje w innych krajach- w celu dostosowania się do zaleceń organizacji międzynarodowych. Jednym z jej postanowień jest przygotowanie i wdrożenie w Polsce zintegrowanego programu przeciwdziałania i zwalczania przemocy

w rodzinie. Ustawa wskazała zadania i reguły związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie a także ustaliła reguły postępowania z ofiarami i sprawcami przemocy.

Rada Ministrów przyjęła 25 września 2006 roku Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, którego celem jest skuteczniejsze zapewnienie ochrony ofiar i udzielanie pomocy osobom dotkniętym przemocą, zwiększenie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy oraz zwiększenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

Zgodnie ze znowelizowaną Ustawą o Wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, do zadań własnych gminy należy m. in. udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychologicznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.

IV. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

1. Zadania organów administracji rządowej i samorządowej

Jednym z długofalowych nadrzędnych celów polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do prawidłowego funkcjonowania rodziny pełnego rozwoju i oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań społecznych, grożących patologiami, w tym przemocą w rodzinie. Zadania w zakresie przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz postępowania wobec osób dotkniętych przemocą i stosujących przemoc określa Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.).

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zobowiązuje organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W myśl art.6 powyższej ustawy do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

- 1) Opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
- 2) Opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.
- 3) Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.
- 4) Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności:

- 1) Tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.
- 2) Opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

2. Zadania gminy

Obowiązek przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczególnie w rodzinie z problemem alkoholowym, spoczywa także na samorządach lokalnych. Zgodnie ze znowelizowaną ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,

do zadań własnych gminy należy m. in. udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.

Możliwości działań na rzecz pomocy ofiarom przemocy domowej podejmowanych na terenie gmin są następujące:

- udostępnienie rodzinom, w których występuje przemoc, pomocy psychospołecznej i prawnej, poprzez:

a) tworzenie i prowadzenie:

- punktów informacyjno-konsultacyjnych,
- schronisk dla ofiar przemocy domowej,
- ośrodków interwencji kryzysowej,
- telefonów zaufania,
- programów środowiskowych,

b) inicjowanie powstawania i wspieranie:

- organizacji społecznych pomagających ofiarom przemocy domowej,
- grup wsparcia dla ofiar przemocy domowej,

Zadania te powinny być umieszczone w gminnym programie rozwiązywania problemów alkoholowych. Na realizację tego programu gmina może przeznaczyć środki uzyskane z opłat za zezwolenia na sprzedaż alkoholu.

Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw nałożyła z dniem 01.08.2010 r. na gminę zadanie własne – tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

- opracowanie i realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym. Jego zadaniem jest integrowanie i koordynowanie działań jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia,

organizacji pozarządowych oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w art. 9a, nakłada na gminę obowiązek podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym, w skład, którego wchodzi przedstawiciele: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, kuratorzy sądowi.

Uwaga!

Dobłą praktyką wydaje się być zapraszanie do Zespołu Interdyscyplinarnego i udziału w jego pracach tzw. „ważnych osób” w środowisku lokalnym, cieszących się autorytetem i mających wpływ na postawy społeczne. Przykładem mogą być przedstawiciele Kościoła lub związków wyznaniowych.

V. Zadania instytucji i służb społecznych w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

1. Współpraca służb i instytucji

Ofiary przemocy domowej potrzebują zwykle pomocy psychologicznej, prawnej, materialnej, socjalnej, medycznej, a także wsparcia. Niezmiernie istotna jest współpraca i przepływ informacji pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami zajmującymi się pomaganiem ofiarom przemocy domowej, a co za tym idzie tworzenie koalicji lokalnych. Czynniki sprzyjające podniesieniu skuteczności pomocy ofiarom przemocy domowej świadczonej przez różne służby to:

- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych składających się z przedstawicieli różnych instytucji, np. policjanta, pracownika socjalnego, lekarza, pedagoga;
- znajomość miejsc, osób, możliwości udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- przekazywanie i zbieranie informacji od poszczególnych osób i instytucji pomagających rodzinom;
- konsekwentne egzekwowanie świadczeń wynikających z zadań i kompetencji poszczególnych instytucji;
- podnoszenie kwalifikacji pracowników w dziedzinie zjawiska przemocy domowej oraz sposobów skutecznej interwencji i możliwości pomocy;
- odpowiednia dokumentacja poszczególnych przypadków, form udzielania pomocy i efektów.

Uwaga: odpowiednio prowadzona dokumentacja jest niezwykle pomocna w ewentualnym postępowaniu karnym przeciwko sprawcy!

Osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, mają obowiązek niezwłocznego zawiadomienia o tym policji lub prokuratora. Także osoby będące świadkami przemocy w rodzinie powinny zawiadomić o tym Policję, prokuratora lub inny podmiot działający na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Problemem przemocy w rodzinie na terenie każdej gminy zajmuje się pomoc społeczna, której celem działania (zgodnie z ustawą o pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których same nie są w stanie pokonać, a także zapobieganie powstawaniu tych sytuacji. Zgodnie z art. 7 pkt. 7 ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest udzielana w przypadku przemocy

w rodzinie. Przemoc w rodzinie jest przyczyną dysfunkcji rodziny, a także może być konsekwencją dysfunkcji o innym podłożu. W strukturach lokalnych działają Miejskie lub Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej. Bezpośrednią pomocą rodzinom i osobom potrzebującym zajmują się pracownicy socjalni działający zgodnie z ustaloną rejonizacją. W ramach swoich kompetencji i zadań pomoc społeczna :obsługuje i wykonuje zadania związane z działalnością Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup roboczych, przeprowadza wywiad środowiskowy umożliwiający diagnozę sytuacji rodziny lub osoby, wypełnia Niebieską Kartę A, przygotowuje wszechstronny plan pomocy, monitoruje efekty podjętych działań, pomaga w załatwianiu spraw urzędowych i innych ważnych spraw bytowych, a także udziela interwencji kryzysowej (art. 46), szeroko rozumianego poradnictwa, np. prawnego, psychologicznego lub wskazuje miejsca gdzie można uzyskać taką pomoc, udziela informacji o przysługujących świadczeniach i formach pomocy, w uzasadnionych przypadkach: udziela pomocy finansowej w formie zasiłków stałych, okresowych, celowych, udziela pomocy rzeczowej np. przekazanie odzieży, żywności (art. 46, 48), informuje o możliwościach uzyskania pomocy w środowisku lokalnym, wskazuje miejsca zajmujące się pomaganiem ofiarom przemocy domowej, w tym możliwości otrzymania schronienia np. w schroniskach, hostelach, ośrodkach, w razie potrzeby bądź na życzenie zainteresowanych zwraca się do policji o podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy, zgodnie z kompetencjami policji, w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa powiadamia organy ścigania, może organizować i prowadzić np. punkty informacyjne, ośrodki pomocy, grupy wsparcia dla ofiar przemocy domowej, świetlice dla dzieci, współpracuje z innymi instytucjami i organizacjami.

Jednakże zdecydowanie najważniejszą instytucją zajmującą się problemem przemocy jest policja, której interwencja właściwie przeprowadzona wobec sprawcy może skutecznie przerwać akt przemocy i spowodować zmianę sytuacji w rodzinie.

2. Policja

Policja ma kluczową rolę w przeciwdziałaniu przemocy, ochrony ofiar przemocy i ściganiu sprawców przemocy. Do podstawowych zadań policji należy m.in:

- ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
- inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi;

- wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców.

Działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem przez policję, chroniące ofiary przemocy w rodzinie to:

- interwencja,
- wypełnienie Niebieskiej Karty formularza A,
- zatrzymanie sprawców przemocy domowej stwarzających w sposób oczywisty zagrożenie dla życia bądź zdrowia ofiar, a także mienia,
- wszczęcie postępowania przygotowawczego przeciwko sprawcy przemocy w przypadku zgłoszenia lub stwierdzenia popełnienia przestępstwa,
- zabezpieczenie dowodów popełnienia przestępstwa,
- podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy przemocy,
- udzielenie informacji ofiarom o możliwości uzyskania pomocy.

Osoby wzywające policję mają prawo do:

- uzyskania od policjantów zapewnienia doraźnego bezpieczeństwa,
- uzyskania informacji, kto przyjechał na wezwanie-a więc poznać numery identyfikacyjne policjantów, nazwę i siedzibę jednostki,
- wykorzystania dokumentacji interwencji policyjnej - Niebieskiej Karty A - jako dowodów w sprawie karnej przeciw sprawcy przemocy,
- zgłoszenia interweniujących policjantów na świadków w sprawie sądowej.

. Wypełnianie „Niebieskich Kart” przez policję powinno odbywać się na miejscu zdarzenia. Sprawca powinien się dowiedzieć, że to, czego się dopuścił jest traktowane bardzo poważnie oraz że jest sporządzana odpowiednia dokumentacja dla wymiaru sprawiedliwości i że grożą mu poważne konsekwencje. Dokumentacja „Niebieskie Karty” służy nie tylko rozpoznaniu przemocy, rejestracji przebiegu zdarzenia i jego skutków oraz zaplanowaniu pomocy, ale jest także wykorzystywana w postępowaniu przygotowawczym wszczynanym wobec sprawcy. Dokumentacja „Niebieskie Karty” jest informacją, że w danej rodzinie dochodzi do przemocy domowej. Policja ma obowiązek nie później niż w ciągu 7 dni przekazać Niebieską Kartę do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego. Niezależnie od powołania dzielnicowego do grupy roboczej lub na posiedzenie Zespołu Interdyscyplinarnego ma on obowiązek skontaktować się z daną rodziną, jest zobligowany do rozpoznania sytuacji i jej systematycznego monitorowania a także do udzielania pomocy w trakcie wizyt. Niebieska Karta nie może być anulowana, wycofywana czy zmieniana na prośbę ofiary lub sprawcy przemocy.

3. Prokuratura

Osoby poszkodowane na skutek przemocy domowej, a także świadkowie, mogą złożyć w prokuraturze bądź na policji zawiadomienie o przestępstwie ściganym w trybie publiczno-skargowym lub wniosek o ściganie przestępstwa (dotyczy to przestępstw ściganych na wniosek osoby poszkodowanej). W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że popełniono przestępstwo prokuratura wspólnie z policją ma obowiązek:

- wszcząć postępowanie przygotowawcze mające na celu sprawdzenie czy faktycznie popełniono przestępstwo,
- wyjaśnienia okoliczności czynu,
- zebrania i zabezpieczenia dowodów,
- ujęcia sprawcy.

W uzasadnionym przypadku prokurator może zastosować środek zapobiegawczy wobec sprawcy przemocy w postaci dozoru policyjnego, zakazu zbliżania, nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym lub wystąpić z wnioskiem do sądu rejonowego o zastosowanie wobec niego tymczasowego aresztowania.

4. Pomoc społeczna

Celem działania pomocy społecznej (zgodnie z ustawą o pomocy społecznej) jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których same nie są w stanie pokonać, a także zapobieganie powstawaniu tych sytuacji. Pomoc społeczna jest udzielana między innymi w przypadku przemocy w rodzinie. Przemoc domowa jest przyczyną dysfunkcji rodziny, a także może być konsekwencją dysfunkcji o innym podłożu. Pomocy społecznej udziela się także w przypadku: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, alkoholizmu, narkomanii, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Wszystkie te sytuacje mogą sprzyjać występowaniu przemocy wobec bliskich bądź z niej wynikać. W strukturach lokalnych działają Miejskie lub Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej. Bezpośrednią pomocą rodzinom i osobom potrzebującym zajmują się pracownicy socjalni działający zgodnie z ustaloną rejonizacją. W ramach swoich kompetencji i zadań pomoc społeczna:

- przeprowadza wywiad środowiskowy umożliwiający diagnozę sytuacji rodziny lub osoby – wypełnia formularz Niebieska Karta A-przekazuje ją do przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego,
- uczestniczy w posiedzeniach grup roboczych,
- współpracuje w przygotowaniu wszechstronnego planu pomocy,

- monitoruje efekty podjętych działań,
- pomaga w załatwianiu spraw urzędowych i innych ważnych spraw bytowych,
- udziela szeroko rozumianego poradnictwa, np. prawnego, psychologicznego lub wskazuje miejsca gdzie można uzyskać taką pomoc, kieruje osoby doznające przemocy do ośrodków wsparcia lub innych instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej na terenie swojej gminy lub jeśli zachodzi taka potrzeba zapewnia bezpieczne schronienie w specjalistycznych ośrodkach lub np. w schroniskach, hostelach na terenie powiatu,
- udziela informacji o przysługujących świadczeniach i formach pomocy,
- udziela pomocy finansowej w formie zasiłków stałych, okresowych, celowych,
- udziela pomocy rzeczowej np. przekazanie odzieży, żywności,
- w razie potrzeby bądź na życzenie zainteresowanych zwraca się do policji o podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy, zgodnie z kompetencjami policji,
- w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa powiadamia organy ścigania,
- może organizować i prowadzić np. punkty informacyjne, grupy wsparcia dla ofiar przemocy domowej, świetlice dla dzieci,
- współpracuje z innymi instytucjami i organizacjami.

W razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe wspólnie z funkcjonariuszem Policji, a także z lekarzem, lub ratownikiem medycznym, lub pielęgniarką ma prawo podjąć decyzję o odebraniu dziecka z rodziny i umieszczeniu go u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej. Pracownik socjalny ma obowiązek niezwłocznego powiadomienia sądu opiekuńczego o tym fakcie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin.

5. Służba zdrowia

Głównym zadaniem służby zdrowia jest ochrona zdrowia pacjenta. Wydawałoby się, że przemoc w rodzinie nie należy do zachowań a w każdym razie zjawisk będących w obszarze zainteresowania działań medycznych. Jednakże zjawisko przemocy domowej kwalifikuje się do zakresu sytuacji objętych świadczeniami zdrowotnymi ponieważ:

- bardzo często towarzyszą mu wyraźne uszkodzenia zdrowia somatycznego,
- niemal zawsze skutkiem przemocy w rodzinie bywają poważne uszkodzenia zdrowia psychicznego.

W dziedzinie pomocy ofiarom przemocy domowej, oprócz zadań podstawowych, takich jak np. udzielenie pomocy medycznej, istotne jest:

- rozpoznanie sygnałów świadczących o występowaniu przemocy, szczególnie gdy ofiary bądź świadkowie próbują to ukryć,
- umiejętność przeprowadzenia rozmowy umożliwiającej rozpoznanie form przemocy i częstotliwości jej występowania,
- poinformowanie ofiar o możliwościach szukania pomocy,
- bezpłatne wystawienie na prośbę poszkodowanych zaświadczenia lekarskiego o stwierdzonych obrażeniach,
- poinformowanie ofiar o miejscach i warunkach wystawienia obdukcji,
- w przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie-wypełnienie formularza Niebieskie Karty A i przekazanie go w ciągu 7 dni do przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego,
- w przypadku stwierdzenia podczas badania lub podejrzenia popełnienia przestępstwa przemocy w rodzinie i np. ciężkiego uszkodzenia ciała lub wykorzystania seksualnego-powiadomienie organów ścigania.

6. Organizacje pozarządowe

Informacja o działalności lokalnych organizacji pozarządowych powinna być dostępna w każdej gminie, w przychodni, poradni, szkole, komisariacie, itp. Organizacje pozarządowe są to głównie stowarzyszenia, fundacje i kluby. W zakresie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie mogą organizować: telefony zaufania, punkty informacyjno-konsultacyjne, schroniska, hostele, świetlice dla dzieci. W ramach swojej działalności oferują, m. in.:

- pomoc psychologiczną- grupową lub indywidualną,
- pomoc prawną, w tym pisanie pism do organów ścigania i sądów,
- pomoc socjalną, grupy wsparcia, grupy samopomocowe, pomoc socjoterapeutyczną dla dzieci, udział w pracach Zespołów Interdyscyplinarnych lub grup roboczych oraz pomagających ofiarom przemocy np. przy gminnej komisji czy ośrodku pomocy społecznej,
- udział w interwencjach, udział w sprawach karnych jako oskarżyciele posiłkowi,
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych i innych.

VI. Procedura „Niebieskie Karty” Podstawowe narzędzie w pracy z rodziną z problemem przemocy w rodzinie

„Niebieskie Karty” są procedurą interwencji wobec zaistnienia przemocy w rodzinie, na którą składa się odpowiednia dokumentacja oraz ustalony przez ustawodawcę sposób postępowania w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia występowania przemocy.

Analiza dokumentacji założonych „Niebieskich Kart” pozwala na rozpoznanie w ilu rodzinach występuje przemoc, w których była podejmowana interwencja policji lub były prowadzone działania innych służb. Pozwala ona wskazać także m.in. liczbę osób, które doświadczają przemocy w rodzinie, w tym dzieci-świadków i liczbę sprawców przemocy, a także określić rodzaj przemocy (fizyczna, psychiczna, seksualna, ekonomiczna, zaniedbanie) oraz okoliczności towarzyszące przemocy, np. spożywanie alkoholu, środków psychoaktywnych, posiadanie przez sprawców przemocy broni. Informacje te mogą służyć nie tylko celom poznawczym i określeniu skali zjawiska, ale również mogą być wykorzystywane przy planowaniu pomocy konkretnej rodzinie, poprawie jakości działań ulepszających system przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz kształtowaniu polityki lokalnej wobec przemocy.

Głównym celem procedury „Niebieskich Kart” jest rozpoznawanie przemocy, dokumentowanie jej i usprawnienie współpracy przy ustaleniu planu pomocy oferowanej przez przedstawicieli różnych służb w środowisku lokalnym, ale również tworzenie warunków do interdyscyplinarnego, systemowego modelu pracy z rodziną. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie nie może się opierać jedynie na działalności jednego podmiotu, ponieważ żadna instytucja czy organizacja nie ma wystarczających narzędzi, kompetencji i możliwości rozwiązania wszystkich problemów pojawiających się w sytuacji, gdy w rodzinie dochodzi do przemocy. Niemniej każda z nich ma do odegrania ważną rolę w procesie pomagania.

Podstawą skuteczności procedury i oferowanej pomocy ma być współpraca przedstawicieli różnych służb stykających się z rodziną dotkniętą przemocą. Rozpoznanie, dokumentowanie, diagnozowanie przemocy w rodzinie i wypełnienie „Niebieskiej Karty” przez funkcjonariusza policji, pracownika socjalnego, pedagoga szkolnego, lekarza czy członka gminnej komisji to początek procesu pomagania.

Każda z tych służb ma w swoich ustawowych zapisach wskazaną możliwość a nawet obowiązek współpracy i korzystania z pomocy innych osób, instytucji i organizacji, gdy zostanie o to przez nie poproszona. W przypadku przemocy w rodzinie współpraca instytucji

a więc interdyscyplinarne podejście do problemu przemocy w rodzinie gwarantuje większą skuteczność pomagania rodzinie-działania w pojedynkę są nieekonomiczne, obciążające, nie przynoszą pożądanych efektów i mogą powodować szybkie wypalenie zawodowe wśród tzw. pomagaczy czy nawet funkcjonariuszy policji.

„Niebieskie Karty” służą nie tylko dokumentowaniu rozpoznanej przemocy, przebiegu zdarzenia i jego skutków oraz zaplanowaniu pomocy, ale może być także wykorzystywana w postępowaniu przygotowawczym wszczynanym wobec sprawcy. Doświadczenie pokazuje, że większość spraw z art. 207 (znęcanie się nad rodziną) nie trafia do sądu lub jest umarzana z powodu braku lub słabych dowodów. Każde zdarzenie przemocowe może być dokumentowane Niebieską Kartą (nawet jeśli w rodzinie została założona już Niebieska Karta i powołana jest grupa robocza) –może stanowić dowód na ciągłość i powtarzalność przemocy. Wypełnienie „Niebieskiej Karty” nie jest jednak równoznaczne ze złożeniem doniesienia o popełnieniu przestępstwa. Doniesienie takie może złożyć sama zainteresowana osoba-doznająca przemocy, ale równocześnie obowiązek taki ciąży na przedstawicielach służb zobowiązanych do zakładania Niebieskiej Karty.

Dokumentacja „Niebieskie Karty” jest zapisem informacji powziętych o przestępstwie przemocy przez przedstawicieli służb zobowiązanych do jej wypełniania podczas wykonywania swoich obowiązków. Do jej wypełnienia nie potrzeba zgody osoby poszkodowanej, nie może być więc anulowana, wycofywana czy zmieniana na prośbę ofiary lub sprawcy przemocy.

VII. JAK POMAGAĆ?... czyli co robić kiedy zetkniemy się z rodziną dotkniętą problemem przemocy?

Postępowanie służb, do których trafi osoba doznająca przemocy-wskazówki oparte na praktyce i doświadczeniu.

Interwencja jest pierwszym i podstawowym krokiem w procesie pomagania.

Jej celem jest zatrzymanie przemocy w rodzinie. Jest początkiem procesu pomagania opartego na założeniach, że najważniejsze jest bezpieczeństwo ofiary przemocy a za przemoc zawsze odpowiedzialny jest sprawca, bez względu na to, co zrobiła ofiara. Musimy pamiętać, że nie ma żadnego usprawiedliwienia dla przemocy ponieważ nikt nie ma prawa znęcać się nad drugim człowiekiem. Podczas interwencji można mieć czasami wątpliwości co do prawdziwości lub wiarygodności ofiary, w związku z irracjonalnymi zachowaniami ofiary przemocy-jednakże również musimy pamiętać, że zrozumiałe i dopuszczalne są wahania i niekonsekwencje w zachowaniu i decyzjach ofiar - jest to objaw doznanego urazu lub wieloletniemu podleganiu przemocy w rodzinie.

W procedurze „Niebieskie Karty” interwencja to:

1. Działanie doraźne, mające na celu zatrzymanie przemocy.

Taką interwencję przeprowadzają funkcjonariusze policji (służby patrolowo-interwencyjne) i działają na zasadzie „pogotowia ratunkowego”. Jej celem w ogólnym rozumieniu jest przywrócenie porządku, w razie konieczności podjęcie działań ochronnych wobec ofiar (np. izolowanie sprawcy), pouczenie o przysługujących prawach i grożących konsekwencjach oraz rejestracja zdarzenia-wypełnienie formularza „Niebieskie Karty A”. Interwencja policji jest działaniem jednorazowym, chociaż w danej rodzinie może być podejmowana wielokrotnie, ponieważ przemoc nie zatrzymana - powtarza się a nawet nasila. Jest to cecha charakterystyczna przemocy.

2. Szereg skoordynowanych działań rozłożonych w czasie i mających na celu zmianę sytuacji.

Taką interwencję prowadzi się w sytuacji silnego, długotrwałego kryzysu, a jej celem jest wprowadzenie zmian w funkcjonowaniu poszczególnych osób i całej rodziny, tak aby wyszła z kryzysu, uporała się z jego skutkami i zaczęła normalnie funkcjonować. Taką interwencję podejmują specjaliści w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, pracownicy socjalni, dzielnicowi. Działania interwencyjne podejmowane są nie tylko na rzecz ofiar, ale również wobec sprawców przemocy. Celem pracy ze sprawcami przemocy jest trwała zmiana zachowań i postaw osoby stosującej przemoc.

Procedura „Niebieskie Karty” wypełniać ma następujące cele:

- Ułatwienie rozpoznania przemocy w rodzinie.

Przedstawiciele służb działających w środowisku lokalnym i stykających się na co dzień z rodzinami dotkniętymi problemem przemocy, agresji, konfliktu powinni standardowo umieć rozpoznać symptomy krzywdzenia i zdiagnozować, czy w danej rodzinie mamy do czynienia z przemocą. Szczególnie ważne jest wczesne zidentyfikowanie problemu i jak najszybsze podjęcie działań zapobiegawczych. Nie bez znaczenia jest fakt, że zarówno sprawcy, jak i niestety często ofiary próbują ukryć występowanie przemocy, zaprzeczają faktom lub nie nazywają doświadczanych krzywd przemocą. To oczywiście utrudnia nie tylko rozpoznanie, ale także udzielenie skutecznej pomocy. Kwestionariusze „Niebieskie Karty” zawierają pytania umożliwiające rozpoznanie sytuacji rodziny, ułatwiające identyfikację problemu i nakreślające podstawowe kierunki udzielania dalszej pomocy.

- Zapewnienie bezpieczeństwa ofiarom przemocy.

Zastosowanie procedury „Niebieskie Karty” przede wszystkim ma szybko uruchomić działania zapewniające i podnoszące stan bezpieczeństwa ofiar przemocy oraz ich kontynuowanie do czasu, gdy wszyscy przedstawiciele służb powołanych do pracy w grupie roboczej lub do Zespołu Interdyscyplinarnego zgodnie stwierdzą, że udzielono rodzinie wszelkiej dostępnej i potrzebnej pomocy, a przemoc w danej rodzinie już ustała. W przypadku kiedy osoba doznająca przemocy musi opuścić swój dom - należy zapewnić jej schronienie w ośrodku wsparcia, ośrodku interwencji kryzysowej lub specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Jednocześnie ważne jest aby gmina, z której pochodzi ofiara przemocy w rodzinie współpracowała z instytucją dającą schronienie ofierze przemocy i w ramach obowiązujących własnych gminnych programów przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar, zapewniła takiej osobie lub rodzinie w dalszej kolejności bezpieczne schronienie, mieszkanie .

- Przerwanie izolacji rodziny.

W przemocy istotą działania sprawcy przemocy jest sprawowanie całkowitej kontroli nad ofiarą. Sprawca przemocy izoluje więc ofiarę od wszelkich możliwości wsparcia i pomocy a swoje poczynania chroni przed światem w najgłębszej tajemnicy. Sprzyja to poczuciu bezkarności i nieograniczonej władzy nad ofiarą. Interwencja musi więc skutkować działaniami wspierającymi ofiary i powstrzymującymi sprawców. W przeciwnym razie utwierdzamy ofiary w poczuciu bezradności, a sprawcę w poczuciu bezkarności.

Uruchomienie procedury „Niebieskie Karty” i włączenie innych służb do procesu pomagania zwiększa szanse na skuteczne zatrzymanie przemocy. Ofiary przemocy w rodzinie

otrzymują informacje, że nie są same i możliwa jest zmiana ich sytuacji, a w środowisku lokalnym są osoby i instytucje, które mogą udzielić jej potrzebnej pomocy. To również informacja dla sprawcy, że to, co robi, jest przestępstwem ściganym z urzędu i grożą za nie określone konsekwencje prawne.

Ponadto do czasu rozwiązania problemu będą podejmowane wobec niego działania prewencyjne oraz działania chroniące ofiary.

- Wsparcie dla ofiar – wręczenie pisemnej informacji o przysługujących prawach i możliwościach uzyskania pomocy.

Sytuacja interwencji jest często pierwszym kontaktem ofiary przemocy z kimś, kto może i chce udzielić jej pomocy. Towarzyszą temu zwykle bardzo silne emocje, np. wstyd, przerażenie, gniew. Policja jest najczęściej wzywana w sytuacji ostrej, gorącej, agresywnej przemocy, kiedy ofiara doświadcza realnego zagrożenia życia swojego lub dzieci. Najbardziej potrzebuje w tym momencie spokoju, odzyskania równowagi i izolacji od sprawcy. Mówienie podczas interwencji o przysługujących jej prawach i oczekiwanie, że wszystko zrozumie i zapamięta, nie ma sensu, ponieważ ofiara po akcie przemocy często nie jest w stanie usłyszeć, a tym bardziej przeanalizować informacji i podjąć właściwej decyzji. W sytuacji pierwszego kontaktu z innymi służbami ofiara przemocy może być bardzo zestresowana i przerażona. Osoby doświadczające przemocy najczęściej zgłaszają się po pomoc zaraz po akcie przemocy lub w sytuacji silnego napięcia i strachu spowodowanego oczekiwaniem na przemoc (faza narastania napięcia). Niezwykle rzadko zdarza się, żeby szukała pomocy w tzw. fazie miodowego miesiąca, gdy sprawca robi wszystko, by załagodzić skutki popełnionego czynu i uniknąć konsekwencji. Należy więc pamiętać, że rozmawiamy z osobą bardzo silnie rozchwiejaną emocjonalnie w związku z doznanymi urazami. Procedura „Niebieskie Karty” przewiduje pozostawienie ofierze przemocy w rodzinie formularza B- a więc pisemnej informacji o przysługujących jej prawach i możliwościach poszukiwania pomocy w środowisku lokalnym, tak by w dogodnej dla siebie chwili, na spokojnie, mogła się zastanowić i podjąć decyzję o dalszym postępowaniu.

- Motywowanie do zmiany sytuacji w rodzinie.

Każdy kontakt z osobami doświadczającymi przemocy powinien być skoncentrowany na motywowaniu ich do podjęcia działań służących przerwaniu przemocy oraz ochronie ich samych oraz dzieci. Działania osób pomagających powinny iść w kierunku wspierania, wzmocnienia i zachęcania do odbudowania poczucia własnej sprawczości i mocy oraz umiejętności radzenia sobie w sytuacji zagrożenia. Dlatego tak ważnym elementem procesu pomagania jest budowanie sieci wsparcia społecznego w najbliższym otoczeniu ofiar.

Zastosowanie procedury „Niebieskie Karty” zachęca nie tylko osoby pokrzywdzone do poszukiwania możliwości poradzenia sobie z przemocą, ale również osoby pomagające do poszukiwania wspólnie z ofiarami najlepszego rozwiązania, uwzględniania wszelkich możliwości pomocy oraz monitorowania przebiegu procesu pomagania.

- Stanowcze działania wobec sprawcy.

Sprawcy przemocy w rodzinie często czują się bezkarni. Manipulują nie tylko ofiarami i świadkami przemocy, ale także osobami, które interweniują lub uczestniczą w pracach grup roboczych. Ich celem jest zbagatelizowanie przemocy i uniknięcie konsekwencji oraz zwiększenie kontroli nad ofiarami. Próbują więc odwracać uwagę od czynów, jakie popełniają, usprawiedliwiać (czasem bardzo racjonalnie) przemoc, przerzucać odpowiedzialność na innych. Często przedstawiają siebie jako ofiarę. Zdarza się ciągle niestety, że osoby interweniujące, na skutek manipulacji sprawcy odstępują od interwencji lub ograniczają się do uzyskania obietnicy o poprawie zachowania i zaniechaniu przemocy.

Podczas interwencji wobec sprawców przemocy ważna jest stanowczość i konsekwencja. Zastosowanie procedury i wypełnianie dokumentacji daje możliwość trzymania się właściwego trybu postępowania i zmniejsza ryzyko ulegania manipulacji. Ponadto sprawca otrzymuje informację, że przemoc w rodzinie to przestępstwo i że on nie pozostanie bezkarny.

Przebieg procedury „Niebieskie Karty”– interdyscyplinarne postępowanie na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Informacja o przemocy w rodzinie może dotrzeć do przedstawicieli różnych służb (policji, pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, placówek oświatowych, służby zdrowia). W pierwszej kolejności wypełniają oni Niebieską Kartę A, którą przekazują najpóźniej w ciągu 7 dni do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego w swojej gminie a następnie podejmują działania wynikające z ich kompetencji i możliwości. Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego w ciągu trzech dni powołuje grupę roboczą, której członkowie po zebraniu informacji ustalają plan pomocy osobie doznającej przemocy oraz plan działania wobec sprawcy, a kolejnym krokiem jest włączenie do procesu pomagania przedstawicieli innych służb, instytucji. Procedura Niebieskie Karty wymaga aby rodzina dotknięta przemocą była monitorowana aż do ustania problemu przemocy.

Gdy pierwsza o przemocy dowiadyuje się policja?

Interwencje w rodzinie, w której zachodzą zdarzenia przemocowe, prowadzą zwykle policjanci ze służb patrolowo-interwencyjnych. Ich zadaniem jest zapewnienie

bezpieczeństwa ofiarom, podjęcie działań zapobiegawczych wobec sprawcy, wypełnienie dokumentacji „Niebieskie Karty A”, wręczenie osobie doznającej przemocy formularza „Niebieskie Karty B”. Obowiązek rozpoznania sytuacji w rodzinie, w której dochodzi do przemocy (lub jest takie podejrzenie), spoczywa przede wszystkim na dzielnicowym. Może on również dowiedzieć się o takim zagrożeniu z „Niebieskiej Karty”, jeśli była przeprowadzona interwencja policji, lub od przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego, jeśli założył ją przedstawiciel innej służby, a także przy podejmowaniu własnych czynności w środowisku, wreszcie od ofiar lub świadków przemocy, którzy się do niego zgłaszają. Dzielnicowy ma obowiązek współpracować w ramach procedury Niebieskie Karty z Zespołem Interdyscyplinarnym lub grupą roboczą- w zależności od tego jak dana gmina realizuje procedurę.

Dzielnicowy powinien porozumieć się z przedstawicielami innych służb, o których wie lub przypuszcza, że mogli się kontaktować z rodziną np. z pracownikiem socjalnym, kuratorem, członkiem gminnej komisji. Powinien też otrzymać od nich jak najwięcej informacji o sytuacji w rodzinie. Dzielnicowy ma obowiązek odwiedzić rodzinę, sprawdzić stan bezpieczeństwa i uruchomić działania pomocowe. Dla policjantów najistotniejsza jest perspektywa prawna rodziny, więc w obszarze ich zainteresowań głównie znajduje się sprawca przemocy. Pomoc potrzebna ofiarom przemocy w rodzinie - psychologiczna, socjalna, materialna, specjalistyczna, wykracza poza kompetencje policji. Dlatego niezwykle ważne jest aby policjant pilnował swoich kompetencji i w czasie kontaktów z rodziną dotkniętą przemocą nie próbował „bawić się w terapeutę, psychologa” itp.

Policja – a więc dzielnicowy odbywa prewencyjne wizyty w domu rodziny dotkniętej przemocą. O wizycie dzielnicowego oraz przedstawiciela innych służb rodzina powinna zostać uprzedzona przez policjantów prowadzących interwencję. Dalszą opiekę nad rodziną i dalszą pomoc powinni przejąć przedstawiciele innych służb. Oczywiście najlepiej jest, jeżeli w środowisku lokalnym jest placówka lub osoba, która specjalizuje się w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie np. ośrodek interwencji kryzysowej lub specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Gdy pierwszy o przemocy dowiaduje się pracownik socjalny-czyli pomoc społeczna?

Pracownik socjalny, do którego dotarła informacja o przemocy w rodzinie, powinien w pierwszej kolejności skontaktować z rodziną i po rozpoznaniu sytuacji założyć osobie doznającej przemocy „Niebieską Kartę A” i wręczyć formularz B. Następnie skontaktować się z dzielnicowym i - jeśli nie wynika to z posiadanych przez niego informacji - dowiedzieć się, czy sytuacja rodziny jest znana policji: czy była interwencja, czy kiedykolwiek była

wypełniona „Niebieska Karta”, czy dzielnicowy podejmował jakieś działania, czy były inne działania, np. prowadzone postępowanie przygotowawcze, czy sytuacją rodziny interesował się wydział ds. nieletnich. Kiedy przemocy towarzyszy alkohol, powinien także skontaktować się z gminną komisją rozwiązywania problemów alkoholowych i dowiedzieć się, czy podejmowała ona jakieś działania, a jeśli tak, to jakie. Jeśli pracownik socjalny decyduje się na spotkanie w domu ze sprawcą przemocy, warto, aby towarzyszył mu dzielnicowy. Jest to ważne nie tylko z powodu bezpieczeństwa, ale także konieczności objęcia rodziny działaniami prewencyjnymi. W przypadku gdy ofiara przemocy lub pracownik socjalny podejmują decyzję o doniesieniu o popełnieniu przestępstwa, obecny na miejscu policjant dzielnicowy może udzielić dokładnych wyjaśnień o trybie postępowania.

Informacje o sytuacji w rodzinie warto pozyskiwać z wszelkich dostępnych źródeł.

Natomiast nawiązywanie współpracy nie powinno polegać jedynie na przekazaniu informacji o rodzinie - działania należy planować wspólnie na posiedzeniach Zespołu Interdyscyplinarnego lub grupy roboczej i muszą być koordynowane przez koordynatora grupy roboczej lub przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego.

Gdy pierwsza o przemocy dowiaduje się gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych

Droga postępowania jest podobna jak w przypadku pomocy społecznej - należy wypełnić formularz A Niebieskie Karty, wręczyć osobie doznającej przemocy formularz B, zebrać jak najwięcej informacji i nawiązać współpracę z innymi służbami, które mogą być pomocne. W przypadku rodzin z problemem alkoholowym szczególnie ważne jest znaczenie policji i pomocy społecznej oraz możliwości, jakimi dysponują te służby. W rodzinach, w których ktoś nadużywa alkoholu i stosuje przemoc, często interweniuje policja, konieczne są działania motywujące do podjęcia leczenia czy pomoc psychologiczna, prawna, materialna, medyczna itd.

Gdy pierwsza o przemocy dowiaduje się służba zdrowia.

Przedstawiciele ochrony zdrowia, tj. osoba wykonująca zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna i ratownik medyczny powinni znać symptomy krzywdzenia i umieć rozpoznać ślady pobicia a przede wszystkim być wyczuleni na różne objawy chorobowe, mogące być skutkiem podlegania przemocy. Do zadań służby zdrowia należy:

- każdorazowo udzielanie osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, informacji o możliwościach uzyskania pomocy i wsparcia oraz o uprawnieniu do uzyskania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o ustaleniu przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie,

-jeżeli stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, wymaga hospitalizacji-organizuje przewiezienia jej do podmiotu leczniczego. Formularz „Niebieska Karta - A” wypełnia wówczas przedstawiciel podmiotu leczniczego, do którego osoba ta została przewieziona.

Gdy pierwszy o przemoc dowiaduje się przedstawiciel oświaty:

Wypełnia formularz „Niebieskie Karty A” ,jeśli przemoc dotyczy osoby dorosłej, rodzica, a w przypadku stwierdzenia przemocy wobec dziecka-w obecności rodzica lub opiekuna prawnego dziecka. Jeżeli sprawcami przemocy są rodzice lub opiekunowie prawni-w obecności zaufanej dla dziecka osoby dorosłej. Karty B- nie wręcza się dziecku, lecz opiekunowi, chyba, że dziecko jest osobą pełnoletnią. Pedagog, nauczyciel uczestniczy w pracach grupy roboczej lub Zespołu Interdyscyplinarnego a osobie doznającej przemocy udziela kompleksowych informacji o:

- możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie (OIK,SOW),
- możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie,
- organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie,
- może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w tym w szczególności wobec dzieci,
- udziela kompleksowych informacji rodzicowi, opiekunowi prawnemu, faktycznemu lub osobie najbliższej o możliwościach pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcia rodzinie, w tym o formach pomocy dzieciom świadczonych przez instytucje i podmioty w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Zespół interdyscyplinarny lub grupa robocza - zadania i działanie

Osoby tworzące taki zespół lub grupę, powinny wcześniej spotkać się i omówić sytuację rodziny oraz możliwości działania poszczególnych służb w tym określonym przypadku. Powinny też być przeszkolone w rozpoznawaniu przemocy w rodzinie

i określaniu stopnia zagrożenia, w prowadzeniu rozmów z ofiarami przemocy oraz w możliwościach i zasadach udzielania pomocy.

W trakcie spotkania z osobą doznającą przemocy członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego lub grupy roboczej:

- udzielają pomocy osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie,
- podejmują działania w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, w celu zaprzestania stosowania tego rodzaju zachowań,
- zapraszają osobę, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, na spotkanie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej,
- opracowują indywidualny plan pomocy dla osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, i jej rodziny, który zawiera propozycje działań pomocowych,
- rozstrzygają o braku zasadności podejmowania działań,
- podejmują działania w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, w szczególności: diagnozują sytuację rodziny, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą,
- przekazują informacje o konsekwencjach popełnianych czynów,
- motywują do udziału w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych,
- przeprowadzają rozmowę pod kątem nadużywania alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków,
- przekazują informacje o koniecznych do zrealizowania działaniach w celu zaprzestania stosowania przemocy w rodzinie.

Osobę nadużywającą alkoholu, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, członkowie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej kierują do gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

Wszystkie służby zobowiązane są do współdziałania w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego bądź grup roboczych i działać na rzecz konkretnej rodziny w kierunku poprawy bezpieczeństwa osób dotkniętych przemocą i niwelowania z niej przemocy.

Łączenie kompetencji policji, pomocy społecznej, oświaty, służby zdrowia i gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych nie tylko podnosi skuteczność udzielanej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, ale także daje możliwość szybkiego zareagowania i objęcia rodziny kompleksową pomocą i ochroną, do czasu rozwiązania problemu.

Procedura „Niebieskie Karty” została opracowana tak, aby kompetencje służb łączyły się, i już na poziomie interwencji służby te współpracowały.

Najskuteczniejszym sposobem podejmowania współpracy interdyscyplinarnej jest wspólny udział różnych służb lokalnych w szkoleniach, tak aby już od początku nawiązywać osobiste kontakty i zapoznawać się z kompetencjami, możliwościami, ograniczeniami, zasobami ludzkimi i organizacyjnymi różnych instytucji.

Podstawowe szkolenia interdyscyplinarne dla przedstawicieli służb powinny dotyczyć:

- ogólnej wiedzy o przemocy w rodzinie: definicja, perspektywy patrzenia, cykle, cechy charakterystyczne zjawiska,
- wiedzy na temat sytuacji psychologicznej ofiar przemocy w rodzinie i charakterystycznych zachowań osoby doznającej przemocy,
- wiedzy na temat zachowań sprawców przemocy w rodzinie, ich manipulacji i sposobów osaczania,
- podstawy pomagania ofiarom przemocy w rodzinie: priorytety, zasady pierwszego kontaktu i wsparcia, umiejętności związane z ocenianiem stanu zagrożenia, budowanie planu bezpieczeństwa, pomocy itp.,
- podstawy działań podejmowanych wobec sprawców przemocy: zasady bezpieczeństwa, sposób prowadzenia rozmowy, rozpoznawanie stanu zagrożenia i manipulacji itp.,
- podstawy pomocy prawnej – wiedzy na temat praw przysługujących ofiarom i możliwości ich egzekwowania, konsekwencji wobec sprawców, przepisów prawnych regulujących pracę poszczególnych służb, umiejętności sporządzania podstawowych pism procesowych,
- sposobu realizowania procedury „Niebieskie Karty” dla poszczególnych służb,
- zasad pracy interdyscyplinarnej - tworzenie zespołu, jego zadań i przebiegu pracy, ważnych umiejętności.

Zadania pomocne do osiągnięcia dobrej współpracy służb przy realizacji procedury „Niebieskie Karty”:

1. Współpraca jest procesem, który wymaga podtrzymywania i koordynacji działań oraz monitorowania i szybkiej reakcji na pojawiające się potrzeby i nowe zadania.

Zadanie:

Wyznaczenie w każdej ze służb koordynatora.

2. Zapoznanie się z procedurą i przepisami regulującymi prace służb. Jest to szczególnie ważne, ponieważ zbyt często mamy wygórowane oczekiwania bądź błędne wyobrażenia o możliwościach danej instytucji, a to prowadzi do konfliktów i frustracji.

Zadanie:

Opracowanie procedur postępowania oraz skróconych informacji o kompetencjach poszczególnych służb.

3. Niezwykle ważne jest aby przedstawiciele różnych służb mówili „jednym językiem”- dla osoby doznającej przemocy oznacza to wzmocnienie i potwierdzenie komunikatów dotyczących przemocy i postępowania w kierunku zmiany ich sytuacji.

Zadanie:

Przeprowadzenie szkolenia interdyscyplinarnego z udziałem przedstawicieli wszystkich służb stykających się z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie.

Ważne jest systematyczne podnoszenie kwalifikacji, zdobywanie wiedzy i doskonalenie umiejętności oraz wymiana doświadczeń.

4. Należy jak najszerszej propagować informacje o tematyce związanej z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz ideę życia w rodzinie bez przemocy.

Zadanie:

Przygotowanie informatorów, ulotek o formach i miejscach pomocy (z podaniem nazwy, adresu, telefonu i godzin funkcjonowania placówki, osoby, do której można się zgłosić oraz rodzaju pomocy, jakiej można uzyskać).

5. Pomagać pomagającym? A jednak...

Zadanie:

Stworzenie środowiska wsparcia dla osób pomagających, ponieważ żadna osoba stykająca się z problemem przemocy, nie może pracować w osamotnieniu. Zespół interdyscyplinarny może być taką grupą wsparcia dla osób pomagających.

6. Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu. Superwizje.

Zadanie:

Umożliwienie konsultacji skomplikowanych przypadków i przeanalizowania trudności w pomaganiu. Osoby przeprowadzające interwencje i rozpoczynające proces pomagania powinny stale współpracować ze specjalistami, którzy mogą pomóc w poszukiwaniu rozwiązań i poradzeniu sobie z trudnościami.

Zakończenie

Realizacja Programu i zawartych w nim zadań powinna uwzględniać wszystkie zasoby danej gminy a jednocześnie zasoby powiatu oraz działania w sferze: prewencji, prawa, zdrowia, edukacji, pracy socjalnej. Program nakreśla jedynie ramy i kierunki działań, które podejmowane będą w obrębie kompetencji resortów, jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych i innych podmiotów niepublicznych oraz lokalnych rozwiązań dostosowanych do specyfiki potrzeb w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie występujących na danym terenie. Realizacja Programu powinna przyczynić się do poprawy stanu bezpieczeństwa życia codziennego. Zakładając, że niniejszy program będzie stanowił wspólny strategiczny plan działań wobec problemu przemocy w rodzinie i będzie realizowany wielopoziomowo przez wszystkie instytucje i organizacje zobligowane do podejmowania działań na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, należy oczekiwać, iż przyczyni się on do usprawnienia systemu przeciwdziałania przemocy, ograniczenia zjawiska przemocy i towarzyszących mu innych zjawisk patologicznych oraz poprawy kondycji opolskich rodzin.